

Werken. Deel 38. Villa Pladelle

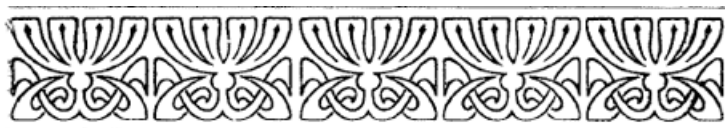
August Snieders

bron

August Snieders, *Werken. Deel 38. Villa Pladelle*. Maatschappij 'Voor God en 't Volk', Antwerpen
1931

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/snie001vill01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

Villa Pladelle

De Giftbrief van 't jaar 922.

Tote Bladele in die Stede
Een Dorp dat vp de Kempene staet.
JACOB VAN MAERLANT.

I. Naar het koninklijk slot.

Wij zijn in de uitgestrekte wildernis van Taxandrië, in welker midden, en op slechts eenige uren van elkander, eene groep dorpen ligt, namelijk Pladelle, Hulislaam, Haperdum, Ereslo⁽¹⁾ en andere. Wij schrijven omtrent de helft der maand Juni van den jare 922, dus tijdens den ondergang der verbleekte zon van de eertijds zoo machtige Karlingers, opvolgers van Karel den Groote.

Tusschen het schoone dorp Pladelle en het nederiger Hulislaum, in de heide, verhief zich destijds eene soort van schans of slot, *Grimma herna* genaamd.⁽²⁾

(1) Bladel, Hulsel, Hapert, Eersel.

(2) Er bestaat, terzij van Bladel, eene hoeve *Isegrim*; 't is daar dat wij *Grimma Herna* plaatsen.

Grimma Herna, het grimmige land, werd aldus genoemd door den Noorman Hark, die zich achter die muren met hoogen wachttorens genesteld had en, vandaar uitgaande, niet zelden de stoutste strooptochten, tot diep het land in ondernam. Hij gaf dien naam aan zijne hoeve, in aandenken van zijn grimmig, bar, koud vaderland, en voorwaar! als de uitgestrekte heide en bosschen in den winter met sneeuw bedekt waren, als de scherpe Noorderwind den hagel langs de vlakte joeg, was die naam zeer gepast.

Omringd door eenige gewapende Noren, die zich daar, onder zijne bevelen, eenigszins gekoloniseerd hadden, was Hark een geduchte geesels voor de landstreek, zooals overigens gansch zijn gevloekte stam een geesels was voor Nederland en Frankrijk, nadat de kloeke hand van Karel de Groote den scepter niet meer droeg en de Karlingen veeleer met kinderen en verwijfden, dan met mannen mochten vergeleken worden.

Hark stond op het plat van den toren zijner schans, of zoo gij wilt, van zijn nest; hij stond daar in den gloed der dalende zon, wier roode glans over de heide schoof en er lange schaduwen op teekende, totdat die schaduwen verdwenen, en de Westershemel, gansch in vuur, aan een onmeetlijken boschbrand denken deed.

Op vele punten was de gezichteinder door donkerblauwe bosschen beperkt, die allengs in een lichten nevel verdwenen. Niets bewoog zich op de wijde vlakte. Geen herder met zijne schapen, geen rund, geen wild, geen vogels zelfs! Alleen bij scherp luisteren hoorde men een gemurmels opstijgen, eene mengeling van honderd geheimzinnige stemmen, tusschen welke echter het onaangenaam gekwaak van den kikvorsch, in de naburige poelen, weldra den hoogen toon aansloeg.

Hark was een groote, zware kerel, met lang, in tressen gevlochten ros haar, langen knevel, grove trekken, diepliggende, donkere oogen. Zijn hoofd stond op eenen nek

zoo gespierd als die van eenen stier, en aan die laatste vergelijking beantwoordde het best geheel zijn lichaam. Gansch het uiterlijke van den man, die zoo wat de veertig bereikte, had het kenmerk van stoutheid, wildheid, zelfs van wreedheid.

De Noor droeg een bruinen lijfrok, donkere hozen die, tot aan de knieën, met kleurige linten en kruiselings, omwonden waren; hij was blootshoofds en ongewapend: maar ook Hark was blijkbaar ‘thuis’; hij was, zooals wij zouden zeggen, ‘op zijn pantoffels’. Toch hield hij aandachtig een oog in 't zeil, als hij waande eenige beweging in het verschiet te bemerken.

‘Hij zal dezen avond niet komen,’ mompelde Hark, en die woorden, halffluid gesproken, wekten de aandacht van een menschelijk wezen, dat beneden tegen de verschansing zat, en zich bij het hooren van deze woorden half oprichtte. Het was eene vrouw van rond de zestig, doch die nog veel trekken van vroegere krachtadigheid droeg; zij was in een blauw kleed gehuld, dat weleer aan eene edelvrouw van hoogen rang moest behoord hebben, maar nu slonzerig en slordig om het lijf hing.

Bleek, mager, scherp was gansch haar aangezicht, uiterst levendig haar donker oog, 't geen afstak bij het verlepte van haar wezen. De neus was gekromd als die eener Jodin, de oogen waren zwart, de lippen fijn en bitsig. Die vrouw was Ragna, de moeder van Hark.

‘Hij zal dezen avond niet komen,’ hervatte de Noor.

‘Hij zal wel komen,’ was het antwoord. ‘Ik weet dat hij komen zal, niet alleen omdat hij de dagvaart⁽¹⁾ uitgeschreven heeft, maar omdat de nood hem dwingt. De Karlinger is verslagen; Robert steekt hem naar het hart, en het is hier, bij de blonde kinderen van Maas en Schelde,

(1) 15 Juni 922.

dat hij zich hoopt te hertemperen.⁽¹⁾ Dan, is de voorhoede niet reeds komen opdagen en hebt ge de vrachtwagens niet ginds, beneden ons, als zwarte slekken door de heide zien kruipen?’

‘Ja, de ossen konden slechts met moeite de zware vracht trekken,’ zegde Hark denkend.

‘Dat zou een schoone buit geweest zijn,’ mompelde Ragna scherp, en haar zwart oog tintelde.

‘Ja, maar hij wordt door een aantal speren, aksen en zwaarden bewaakt...’

‘Bah! één Noor staat een dozijn Franken!’

‘Is het een verwijt? Telt gij daarenboven uwe eigen ontwerpen dan voor niets? Gij wilt op de dagvaart van den Karlinger rijkdom en titel voor mij inoogsten, en gij zoudt de vrachtkarren niet ontzien van dengene, die mij dit alles geven moet!’

‘Dat is waar, Hark...’ en de vrouw mijmerde, want hij had inderdaad ditmaal dorst naar aanzienlijker schatten, dan een paar ossen konden vervoeren. ‘Komen zal hij,’ zegde zij na een oogenblik, ‘want op het slot is alles in gereedheid gebracht. Er zijn nieuwe schattingen geheven in vee en verdere mondbehoeften; de slotvoogd Radhulf heeft het oude muffe nest doen verluchten, en de lijfeigenen die dezen nacht de vorsch moeten stillen, zijn reeds opgeroepen om den genadigen slaap van den armen Karlinger niet te laten storen.’

Een bittere spot zweefde om Ragna's lippen.

‘Hoe wilt ge dat iemand die niet slapen kan, omdat er een kikvorsch in de gracht zingt, het rumoer van een slagveld kan verdragen....’ morde Hark. ‘Karel is geen koning, Karel is een wijf!’

Ragna fronste de zwarte wenkbrauwen.

‘Toch geen Noorsch wijf!’ beet zij haren zoon toe.

(1) Robert, broeder van den gewezen koning Odo.

‘Neen, een Frankisch wijf, en als hij mij niet tot zijn leenman maakt en aldus mijne diensten koopt, roep ik de Noren van rechts en links op, en dwing hem zoo als Rholfr⁽¹⁾, wien hij niet alleen Normandië in eigendom, maar zelfs zijne dochter ten huwelijk gaf.’

‘Hij zal uwe diensten koopen, indien Hagene den koning op zijnen tocht vergezelt, neen! op zijne vlucht, zal ik zeggen; doch, Hark, als die christenhonden u willen dwingen den voetzool te kussen, zooals men van onzen fieren Rholfr eischte?...’

‘Bij Odin!’ en Hark sparde den breeden mond lachend open, en liet zijne getanden zien, die zeer goed aan eenen buffel konden hebben toebehoord, ‘dan zal ik die speelpop van eenen koning, evenals de trawant van Rholfr deed, bij den voet grijpen en hem met de beenen in de lucht doen tuimelen!’⁽²⁾

Ragna luisterde naar die snorkerij niet; zij dacht aan hetgeen zij zoo even gezegd had: ‘Indien graaf Hagene den koning op zijnen tocht vergezelt!’ Het was blijkbaar dat zij hare hoop op dien alvermogenden gunsteling van Karel, bijgenaamd *de Eenvoudige*, gevestigd had.

‘Moeder!’ riep eensklaps de gespierde Noor, ‘wat ziet ge ginds ver in den nevel, die op de heide valt?’ - en de oude rees driftig op en peilde den horizon, zonder in het eerste oogenblik op de vraag van Hark te kunnen antwoorden.

Uit den nevel, die den gezichteinder afsloot, ontwikkelden zich zwarte punten, die allengs al meer massa werden. In dat gevaarte tintelde van tijd tot tijd een vluchtige vuurvonk, alsof men met een reusachtig staal vuur sloeg uit een reusachtigen steen.

‘t Is een groep ruiters!’ zegde Hark.

(1) Rollo, tot hertog van Normandië benoemd.

(2) Viollet Leduc.

‘Dat is de stoet des konings!’ liet er Ragna tamelijk koortsig op volgen. Beiden staarden met strakken blik in de verte, en zagen inderdaad weldra eene groep ruiters en voetknechten. De vonken, die men soms zag opschieten, ontstonden door de weerkaatsing van den avondgloed op de helmen en speren.

Men hield niet op *Grimma Herna* aan; men liet dit slot rechts liggen en volgde de richting, waarin de koninklijke burcht der Lotharingsche vorsten, te Pladelle, of eigenlijk meer noordwestwaarts van dit dorp, te Netersel een gehucht, gelegen was.

Er bleef geen twijfel meer over: wat men in de verte zag, was of de hofstoet zelve, of een daartoe behoorende groep krijgslieden; doch men vermoedde met alle reden dat de koning zelf zich onder die ruiters bevond.

Hark staarde van de hoogte des torens de bende nog na, terwijl Ragna reeds lang den steenen trap was afgedaald, met eene koortsachtige drift, van gewaad veranderde en *Grimma Herna* verliet.

Wij volgen de ruiters en voetknechten. De laatsten, wetende dat zij op korten afstand van het slot gekomen waren, deden geene moeite meer om de ruiters langs den slecht gebaanden en hobbeligen weg, indien men zoo een flauwen schijn van baan noemen mocht, te volgen. De bende verdeelde zich dan ook in twee groepen: een deel der ruiters, wier rossen nog niet ten einde waren, vormden de eerste; de voetknechten, vermoeide paarden en muilezels, de tweede.

Eenheid van kleeding of wapenen was in geene dezer groepen op te merken. Ridders en schildknappen droegen verschillende wapenrustingen en kleedingen. Deze waren in harnas, gene in het wollen reiskleed, waarover de gekleurde mantel, die op den schouder met eene gesp van staal of ander metaal was vastgemaakt.

Ook de hoofddeksels waren zeer verschillend. Droeg

deze den helm, met roode, witte of zwarte veer, anderen dekten het hoofd met kap, de gepluimde tok, het kemelsharen hoedje, niet ongelijk aan een korfje, waarover eene kap met neerhangende klep, welke laatste dracht onder de Karlingers veel in voege was.

Weinig, en in alle geval niet luid, werd er in de voorste groep gesproken. Dat betrekkelijk zwijgen moest niet juist aan den langen tocht en de vermoeidheid toegeschreven worden, aangezien de tweede groep levendiger werd naarmate zij zich van de eerste afzonderde. De aanwezigheid des konings, wiens kleeding zich in niets van die der andere ridders onderscheidde, was dus de reden van die ingetogenheid.

De ruiters schenen een langen en snellen tocht te hebben afgelegd; hunne wapenrustingen, lijfrokken en paarden waren letterlijk met eene laag stof bedekt, en hier en daar kleefden wit opgedroogde slijkspatten aan de kleêren. De aangezichten waren gebruind door de zon, en de rimpels in hunne wezens, door zweet en stof, zwart geworden.

Van tijd tot tijd blaasde een hunner, met een diepen zucht, de warmte uit, en wrong zich eens heen en weer in zijne zware en klemmende kleeding, terwijl anderen zich het hoofd ontblootten en de frisch wordende heidekoelte om hun hoofd lieten waaien. Allen verlangden naar een bad, toen zij op eenigen afstand, in het midden der heide, twee uitgestrekte, als zilver- en goudgetinte watervlakten zagen - twee vennen, het Zwart- en het Witven, aan welker boord, als de gekroonde heer afwezig was, de langpootige reiger zijne tiende of schatting kwam beffen.

Toen de zwarte, stompe torens van het slot, boven het geboomte zichtbaar werden, steeg er uit de groep ruiters, een kreet van voldoening op, en het hoefgetrappel der paarden klonk driftiger over de eenzame heide. Ook het gesprek werd eenigszins opgewekter; men hervatte moed,

nu men zag dat men aan het einde der vermoeiende reis gekomen was.

Allengs verdween de vale heide en deden zich eenige vakken bouw- en weiland op, deze met eene gracht, eene heg van elzenhout, gene met een vlechtwerk van eikentakken omzet.

Hier en daar verscheen schuchter een boer aan den ingang zijner leemen hoeve, doch kroop weldra bedeesd weg bij het zien der krijgslieden, die op slot van rekening ten zijnen koste zouden leven en geen enkelen zilveren denaar betalen voor 't geen hunne paarden of zij zelven zouden wegnemen.

De paarden stapten nu over den zandweg en onder breedgetakte eikeboomen, totdat het slot eindelijk voor het oog der reizigers lag.

Langs buiten was de burcht een groote, hooge en donkere ringmuur, hier en daar van schietgaten voorzien en langs voor en achter met vier stompe en gekanteelde torens bezet. Van die terzij des ingangs, klonk, bij het naderen der ruiters, een blij trompetgeschal, dat heinde en verre door de echo's herhaald werd.

De grachten van het kasteel waren breed en diep, aan de kanten wel is waar met lisch en riet begroeid; doch te midden strekte zich een zwart water uit, dat de muren als met een verraderlijken afgrond omvatte. Tusschen de twee voorste torens vertoonde zich de ingangpoort, tot welke eene ophaalbrug toegang verleende; eene zware ijzeren egge kon in het midden der poort neergelaten worden, en sloot andermaal de opening, als brug en poort door den vijand mochten neergeslagen zijn.

Zoodra men de poort was binnengetreden, bevond men zich op een ruim plein, dat veel op een geretrancheerd kamp geleek. Tegen de muren waren houten en steenen afdaken gebouwd, voor het verblijf van paarden en manschappen. De laatsten, welke geene plaats in de

gebouwen hadden kunnen vinden, zochten er eene onder de uitgespannen tenten.

Op dat binnenplein stegen de ruiters af en traden onder een tweeden doorgang, in welken rechts en links de vertrekken des konings gelegen waren.

Ter weerszijden van den ingang, stonden herauten, wier kleeding niet juist van frischheid getuigde. Ook de paleismeier stond daar, een man schier zoo hoog van gestalte en even zoo sterk als een eik buiten; doch zoo snel is hij, die de koning wezen moet, in den zijgang verdwenen, dat de slotvoogd den tijd niet heeft gehad om den vorst zijnen eerbied te betuigen.

Blijkbaar hield de koning niet van plichtplegingen; hij had gewis den bevelhebber, met zijn welvarend uiterlijk, het gevolg van zijn onbezorgd leven op het kasteel, evenmin de twee herauten, zijne zonen, niet bemerkt. In alle geval, de koning was verdwenen, en wij zelf zullen ons moeten getroosten, gelijk zoo vele anderen, al gingen zij dan ook op de teenen staan, den Karlinger later te bekijken.

Rechts van den doorgang, dien wij zoo even gemeld hebben, bevond zich de ridderzaal: een overgroot vertrek met diepe, smalle en van boven ronde vensters, een vloer met kleurige steenen ingelegd, eene lange, smalle tafel, een stoel, met een vooruitstekenden hemel voor den koning, eene aanrechttafel met drie rekken vol drinkhoorns en schalen, tapijtwerken voor de deuren, een koperen lichtkroon, met een aantal oliebekken, aan het gewelf.

De vertrekken des konings waren niet prachtiger, ofschoon in deze meer tapisserieën en zelfs eenig schilderen snijwerk voorhanden waren. In het midden van de slaapkamer stond het bed, dat, hooger aan het hoofd dan aan de voeten, den koning eene schier zittende houding geven moest.⁽¹⁾ Naast het bed hing eene zilveren lamp die

(1) Viollet Leduc.

's nachts ontstoken werd, niet alleen om in den donkeren nacht een flauw licht te verspreiden, maar ook om door dit laatste alle maleficiën en toovenarijen af te weren.

Aan de linkerzij van den ingang was een zitvertrek, met drie vensters in diepe nissen en die op eenen hof met groen, bloemen en eenige appel-, peren-, kastanjeboomen en hazelaren uitzicht gaven. 't Was een aangenaam verblijf, wanneer de vensters in het schoone jaargetij openstonden, de zonnestraal en het gezang der vogelen het verlevendigden. Ook hier had de kleur der tapisserieën zeer veel geleden, zoodat geheel het slot eenigermate het karakter droeg van het vervallen koningschap zelve.

Karel verscheen dien avond niet; de ridders en edelknappen namen het avondmaal in de groote zaal. Men at en dronk vroolijk als dorstigen en uitgehongerden, terwijl de arme Karlinger, afgebeuld van nachtwaken, zijne matte ledematen op het rustbed uitstreckte, 't welk nog het zachtste was, dat hij sedert lang had beslapen.

Buiten heerschte stilte; de vuren, boven welke op de binnenplaats het spit gedraaid had, waren uitgedoofd; de vermoeide soldaten sliepen, de poort was gesloten, de torenwachters waakten. De kikvorschenstillers gingen met hunne wilgentakken langs het water en deden de vorschen zwijgen, doch zij deden niet zelden de eenden en zwanen, in riet en lisch verscholen, kwaken.

De maan stond helder aan den hemel en de wachters op de torens konden dus op zekeren afstand, over de rustige gouwen heen staren.

Het was tien uren toen een ruiter zich op den weg bevond, die van Pladelle naar het kasteel geleidde. Nadat men de zoogenaamde kom van het dorp en zijne bebouwde akkers verlaten had, liep de weg door de dichte bosschen, welke slechts schaarsch het maanlicht doorlieten, ofwel door ledige heivlakken, hier en daar met een witten berk of een donkeren klaterwilg bezet.

De zandweg was echter tamelijk breed en goed onderhouden, en het paard kon in alle veiligheid draven. De ruiter was een rijzig man; hij droeg een hoofddekseel, dat boven puntig uitliep, doch welks punt voorover gebogen was, niet ongelijk aan eene slaapmuts.⁽¹⁾ Uit den boord der muts, die van lichter kleur was, rees eene gekromde hanenveer op.

Over den maliënkolder droeg de ruiter eenen mantel, die van tijd tot tijd, als de mantelslip door de beweging opgeworpen werd, het gevest van het zwaard aan de zijde en van den dolk in den gordel liet opmerken. Op eenigen afstand volgden hem twee ruiters, niet alleen om zijn hoogen rang aan te duiden, maar om hem des noods tegen allen aanval te beschermen.

De ruiter behoorde tot den koninklijken stoet; hij had zich in de heide van de groep ridders, die wij opgemerkt hebben, afgezonderd, om op 's konings last eene verkenning in het dorp te doen, waar de dagvaart zou gehouden worden, en richtte zich nu op zijne beurt naar het koninklijk slot.

Op eene opene vlakte, waar hier en daar slechts eene groep boomen stond, meende de ruiter witte menschelijke wezens te zien bewegen, en er klaterde iets boven zijn hoofd, dat hem aan fluisterende stemmen denken deed. De witte gestalten waren echter de wit geschorste berken en het gefluister kwam voort van dien eeuwigen wawelaar in de eenzaamheid, den klaterboom, die zooveel tongskens als bladeren heeft.

Toen de ruiter echter het oog weer naar beneden, en op den kop van het paard richtte, bemerkte hij met huivering eene witte gestalte, die blijkbaar het paard bij den teugel leidde. De ruiter greep snel naar zijn zwaard, doch hij liet het wapen weer rusten toen de gestalte het

(1) Van der Kellen, Jr.

hoofd oplichtte en hij, in den schijn der maan, eene vrouw zag, die hem wel bekend zijn moest.

‘Gij hier, Ragna!’ zegde de man somber en boos gestemd.

‘Ja, Hagene, ik ben hier. Ik moest immers zijn waar gij zijt, gij, de machtige graaf, gij de wezenlijke koning!’

‘t Is hier de plaats niet om mij uwe belangen te doen kennen. Kom morgen! Nu heb ik haast om op het slot te komen, waar het avondmaal mij wacht.’

‘Houd ik u op, Hagene? Ragna zal uwen zwarten hengst bij den toom leiden; als hij draaft, zal ook zij draven; vliegt hij, dan zal zij met hem voortvliegen. Middelerwijl zullen wij spreken.’

‘Indien gij mij geheimen te zeggen hebt...’

‘Niemand kan ons hooren: de heide is eenzaam als de zee, de weg doodsch als een lijkenakker en uwe twee trawanten zijn dooven door den afstand. Trouwens zij denken misschien dat Loke,⁽¹⁾ in witte doodskleêren, het paard huns meesters leidt.’

Ragna was in een langen, witten mantel gehuld; haar hoofd zelfs was met eene witte kap bedekt. Het paard, aan dergelijke verschijning niet gewoon, liet een bang snuiven hooren en richtte zijn gloeiend oog op de zonderlinge vertooning.

‘Wat komt ge hier doen, Ragna?’ vroeg andermaal de ruiter.

‘Ik kom uit het dorp, waarheen ik u op de heide den teugel wenden zag. Weet ge dan niet, dat Hark hier zijn *Grimma Herna* heeft en hij op de schans bij Hulislaum woont?’

‘Dat weet ik maar al te goed, en ik weet ook dat hij daar als een roover leeft en met eenige Noren den omtrek

(1) De geest des kwaads in de Noordsche fabelen.

hier brandschat; doch ik heb den hertog⁽¹⁾ dezer landen, en die overigens verre af is, bevolen veel door de vingers te zien.’

Hoopte Hagene, de machtige gunsteling des konings, op een woord van dankbaarheid, vanwege de moeder van Hark? Misschien wel, doch dat woord werd niet gesproken, en er volgden nu eenige woorden, die een geheel tegenovergesteld karakter droegen.

‘Dat was wel het minste van uwen plicht!’ morde Ragna.

‘Spreek mij niet van plicht; als dit woord hier plaats vond, zou ik Hark als een roover aan den hoogsten boom van Pladelle moeten doen ophangen.’

‘Gij raaskalt, Hagene,’ antwoordde de vrouw bitsig, en er lag eene diepe verachting in den toon der stem, en alsof de opmerking van den graaf de moeite niet waard was om er langer bij stil te blijven, hervatte zij: ‘Ik kom uit het land der Franken, waar ik u zocht; doch gij waart als de dwaalsterre, die opdaagt en verdwijnt. Ik ken uwe neerlaag bij Reims, waar de aarde het bloed, die “wijn der gieren”, niet inslurpen kon; ik ken de afwijzing die de koning voor de poorten van Laon onderstond en werwaarts gij hem gaan deedt, om uwe persoonlijke rijkdommen te redden. Ik weet dat de Lotharingers grootendeels koning Karel afvallen en hij met een gedund heir veeleer op de vlucht, dan op aftocht is. Ik weet ook dat hertog Robert hem geruimen tijd op de hielen gezeten heeft, en deze vorst weldra de koningskroon dragen zal. Ik weet....’

‘Ja, ik weet dat Ragna eene heks is, bekwaam om alle geheimen te onderscheppen; maar ik weet ook dat zij, bij gebrek aan juiste inlichtingen, dikwijls zelve de feiten naar goedvinden schikt en in dat geval meer

(1) Gislebertus, graaf van Henegouwen.

dwaasheden aaneen rijgt dan er kralen aan een halssnoer zijn.’

‘Gij wilt mij doen twijfelen aan 't geen ik weet en zeg? Gij zult hierin niet gelukken. Eer zullen de donkere masten de witte berken omhelzen! Ik weet wat ik weet. Ten einde raad zakt gij naar deze streken af om hier een nieuwen kring van getrouwen te vormen, om, zoo het heet, het gedaalde koningschap van den verwijfden Karlinger te steunen. Laat ze dat denken, Hagene; maar ik, ik weet nogmaals beter...’ En Ragna rekte den hals en naderde alzoo meer den ruiter, die zijn hoofd eenigszins boog, en zij fluisterde hem vier of vijf woorden toe.

‘Zwijg, helsch wijf!’ riep Hagene en richtte zich driftig op in het zadel, en zoo onstuimig was die beweging dat het paard snuivend den kop opstak. Ragna hield het ros echter met gespierde hand vast.

‘Gij, gij hebt andere denkbeelden,’ zegde zij; ‘maar diep, gelijk in de kolken der zee, verbergt gij uwe plannen. Gij werd altijd door eer- en heerschezucht verslonden, Hagene; doch neen! ik zal dit in u niet misprijzen, indien gij naar mij luisteren wilt en geven wat ik vraag.’

‘Gij zijt eene droomster en neemt uwe eigen ontwerpen voor de mijne; doch spreek, ik ben u dank schuldig voor de dagen, toen ge mij als verworpeling, of wat dan ook, opgevoed en verzorgd hebt, en in mij de kiem der heerschezucht legdet, die mij...’

‘Die u in de schaduw der kroon, neen, die de kroon in uwe schaduw gesteld heeft. Gij zoekt, hetzij dan gelijk voor wien, óf voor u zelf, óf voor den zwakken Karlinger, handlangers en trawanten; gij komt hier om nieuwe leenmannen aan te stellen en alzoo de strijdaxen en speren van de blonde zonen der heide, duinen en zee aan de koningszaak te verbinden. Welnu, gij zult Hark tot leenman verheffen, hem rijk begiftigen....’

‘Hark?... Maar zijt ge dwaas, Ragna?’

‘Neen, dat ben ik niet, Hark is mijn zoon en uw voedsterbroeder. Gij, gij zijt graaf geworden; ook hij moet rijk zijn. Kloek en stout is hij, als een echte zoon uit het grimmige noorden.’

‘Hark is een roover, een heiden!’

‘Een roover? En wat zijn al uwe edellieden anders dan roovers? Uwe koningen anders dan de bloedzuigers van het volk? Roover, maar alles is roover hier beneden; enkel rooft men ongestoord als men edelman is, en daarom ook moet Hark dit zijn, of al de eunjers van het nevelheim⁽¹⁾ zullen u beheksen!’

Het paard deed weer eenen zijsprong; doch Ragna hield den teugel steviger.

‘Een heiden, zegt ge? Heeft mijn Rholf den Noor niet tot leenman verheven? Immers ja, en toen hij leenman was liet hij zich... wasschen⁽²⁾ al weigerde hij dan ook den voetkus. Ook Hark heeft geen schrik van het water.’

‘Spot niet met wat gij niet kent, Ragna! Hark zal zick daartoe leenen, ik weet het; maar in zijne ziel zal hij aan de tooverkracht der runen⁽³⁾ blijven gelooven.’

‘Of gij dan zoo'n rechtgeloovige waart, omdat gij eenige jaren de ganzen van den proost der abdij hebt gehoed! Ik zeg dat Hark leenman des konings worden moet.’

‘En denkt gij, dat ik alleen meester ben?’ onderbrak Hagene, die blijkbaar de verantwoordelijkheid der weigering van zich wilde afschuiven.

‘Gij huichelt! Gij zijt de meester, gij zijt de koning. Ik hoor aan den toon uwer laatste woorden dat gij eene uitvlucht zoekt, misschien reeds gevonden hebt, want slim

(1) Alle booze geesten der hel.

(2) Tot christen doopen.

(3) Geheimzinnig schrift in de Noordsche godenleer.

zijt ge, Hagene. Zonder slimheid klimt men zoo hoog niet als gij geklommen zijt. Ik geloof zelfs dat Hark bij u onherroepelijk veroordeeld is; doch de verantwoordelijkheid van die veroordeeling zult gij dragen en zij zal u op de borst wegen, als woog er gansch 'de dochter van den nacht', gansch de aarde op. Denk er op na, Hagene, dezen nacht, morgen....'

Voor de twee ruiters, die graaf Hagene op zekeren afstand volgden en de oogen op de witte gestalte gericht hadden, doch die meestal waanden dat zij een licht-uitwerksel van den maneschijn en de witte berkenboomen was, verdween de gestalte plotseling. Ook berstten beiden in een schaterlach uit, en deze zegde tot gene:

'Ge ziet wel dat ik gelijk had toen ik u zegde, dat het een witte berkenboom was die den zwarten hengst van den meester bij den toom leidde!'

II.

Koning Karl en de rat.

Het was den volgenden dag een heerlijke Junidag: eene goudgloeiende zon, geen wolkje aan den hemel, een frisch koeltje dat van den kant der heide waaide en soms de bladeren der oude eiken deed ritselen.

Onder deze laatsten en buiten het slot, was het in den loop van den nacht zeer druk geworden; eene nieuwe

bende ruiters en voetknechten, die binnen de muren geene plaats konden vinden, sloegen er hunne tenten op.

In het vertrek, dat uitzicht had op den hof, die echter aan eene houtwildernis geleek, zoo hoog waren plantsoen en gewassen opgeschoten, had men de vensters geopend en liet men vrij de versche en versterkende heidelucht binnenstroomen.

Daar bevond zich een man van ruim veertig jaar, eenvoudig in een bruinen rok gekleed, die tot op de voeten viel en om het midden door eenen band gesloten was. Het haar was lang en bedekt door een kapje, dat aan weerszijden van het oor in twee vierkante lapjes afhing. De vreemde had slechts weinig baard. Zijn oog stond wijd, zelfs buitengewoon wijd open; het had niet die sprekende flikkering, welke den man van zielskracht kenmerkt.

't Is misschien niet gepast dit te zeggen, maar er lag iets kalfachtigs, iets kalfachtigs goed in de uitdrukking van dat oog. De neus was groot, gebogen, doch aan de punt eenigszins opgewipt; zij had dus niets van den arendsvorm. Het lichaam was mager, middelmatig van gestalte en had iets onzekers in de bewegingen, 't geen ook iets onzekers in het karakter verborg.

Ongetwijfeld was hij een mindere bediende? Bij voorbeeld een onderdanige snijder, of een nog meer onderdanige schoeismaker. In dat geval had men zijne lange bleeke vingers niet moeten opmerken, en vooral niet den breeden gouden ring aan een der vingers van de rechterhand.

Neen, die man was de koning, een Karlinger; helaas! een waterscheut uit den machtigen stam van Karel den Groote: die man was Karl, bijgenaamd *le Simple*, dat wij eerbiediglijk vertalen door *den Eenvoudige* en dat zijne vijanden overzetten door het woord *Slultus* of *Karl le Sot*; een schimpnaam die hem slechts later door de

vijanden van zijn geslacht, doch onverdiend, werd toegeworpen.⁽¹⁾

Een oogenblik stond de koning als gedachteloos voor het open venster; hij staarde naar de blauwe lucht en bewoog soms langzaam het hoofd ter rechter- of ter linkerzij om naar 't gefluit der meerle of het gefrasel van de goudvink te luisteren. Geene uitdrukking, voldoening of wrevel, teekende zich op zijn strak gelaat af.

Na eene poos in het vertrek vertoefd te hebben, ging Karl naar buiten. Zijn stap had niets koninklijks, niets majestueus. Men zou integendeel gezegd hebben, dat het de stap van een luie intendant was, die zijns meesters domein eens in oogenschouw nam. Met de handen op den rug ging hij over het versch van onkruid gezuiverd pad, bleef hier bij eene bloem, daar bij eene rank staan, zag een oogenblik naar eenen man, die bloemen opbond, en zette zijne trage wandeling voort.

In het midden van den hof stond eene houten bank. De koning zette zich neer, zag naar de hooge hazelaren, naar de duiven, die een breeden kring in de lucht beschreven; en daarna weer op een der gekanteelde torens of op den ringmuur neerstreken, ofwel hij staarde naar het groote spinneweb, dat naast de bank, in de toppen van het hout geweven was.

Na eenige oogenblikken deed een gerucht achter het kreupelhout den koning het hoofd omwenden en hem zelfs opstaan.

Op hetzelfde oogenblik sprong een juichende knaap te voorschijn en wilde zijnen loop over het hofpad voortzetten, doch hij bleef plotseling voor den vreemden man staan.

‘Waar loopt ge zoo snel heen?’ vroeg hij hem met trage stem.

(1) Borgnet.

‘Ik ga vader Radhulf⁽¹⁾ verwittigen!’ zegde de knaap hijgend, en staarde, rood als eene kriek, naar den kemel.

‘Radhulf? is dat de slotvoogd?’

‘Ja, hij is mijn vader.’

‘En hoe heet gij?’

‘Wilhelm.... Maar ik moet voort.

‘Waarom?’

‘Ik heb ginder hoog aan den hemel eenen valk gezien, die een schoonen reiger wil klampen. Zie.’

De koning, altijd met de handen op den rug, staarde in de richting, die de knaap aanwees en zag nu den reiger die immer klom, bewust als hij was dat de booze roofvogel hem te lijf wilde.

‘En wat kan Radhulf daar aan doen?’

‘Hoe, hebt ge dan nooit van mijns vaders kunst hooren spreken?’

‘Neen.’

‘Neen?’ en er lag in dat kleine woordje een diep misprijzen van den knaap voor den man, die niet bewonderde wat *hij* bewonderde. ‘Wel, vader zal den boozen valk doodschieten en den armen reiger bevrijden.’

‘Ik denk dat er geen boog is, die eenen pijl zóó hoog schieten kan, dat hij den roover nog zou kunnen bereiken.’

‘Wat? Vader Radhulf heeft eenen boog, waarmee hij de sterren uit den hemel schiet.’

Het groote oog van den koning richtte zich, eer verbaasd dan ongeloovig, op den knaap, en deze herhaalde met een onwankelbaar vertrouwen:

‘Ja, ja, uit den hemel.’

(1) Augustin Thierry vertaalt dien naam door *Raadhulp*, zooals dien van Willem door *Willen helpen*.

Eensklaps lachte de koning, doch 't was een lach zonder dien hellen klank, zonder die muziek, zouden wij zeggen, welke aangenaam en opwekkend de ooren streelt; 't was een doffe, eentonige lach, maar die echter niets ontzettends had.

‘Dat zou ik willen zien!’ zegde hij.

‘Indien vader Radhulf ginder ver, ik weet nu niet meer waar, geweest was, hij zou met zijnen boog dien valk van eenen Robert, die onzen armen reiger van eenen koning vervolgde, op eene mijl afstand, eenen pijl in zijn linkerneusgat hebben geschoten.’

Of de koning de juiste beteekenis van die woorden verstond, weten wij niet. 't Scheen nochtans wel, aangezien hij na eene poos zegde:

‘Zegt Radhulf dat?’

‘Heer Radhulf,’ verbeterde de knaap; ‘mijn vader is slotvoogd.’

‘Ja, maar ik ben meer dan slotvoogd.’

‘Meer dan mijn vader!’ en er lag iets spottends in den toon, waarop die woorden werden uitgesproken.

‘Ja zeker.’

‘Gij zijt niet zoo sterk en hebt geen zoo juist oog in het schieten als vader. Wie zijt gij dan?’

‘Ik ben de koning.’

‘Gij?’ en de knaap lachte zoo schaterend, zoo hartelijk dat hij in dien lach dreigde te stikken. ‘Neen, man, maak dat de ganzen wijs! Zie, zie,’ riep hij eensklaps driftig, zie daar loopt eene rat. Die zullen wij doodslaan. Snel! loop langs daar en snijdt haar den weg af!’

De koning gehoorzaamde aan het bevel van den knaap, en had eenen stok gegrepen.

‘Sla dood!’ hervatte de knaap. ‘Wat doet die knager hier in den hof! Dat zij buiten aan de vuile gracht blijve! Sla dood!’

Karl *Simplex* sprong, met de levendigheid van eenen schooljongen, vóór de rat, die langs den voet van den muur vluchtte; hij deed het dier omkeeren en op dien terugweg werd het door den juichenden jongen, met een grooten dorren tak gewapend, afgewacht. De koning liep rechts en links, op de stem van den jongen, en sloeg naar de rat. Getroffen had hij ze wel, want zij piepte, bij een tweeden slag viel ze, liet den grijs donzigen buik zien en bewoog stuipachtig de vier pootjes.

Kind en man stonden nu hijgend, voorhoofd en wangen hoog gekleurd, beiden voorover gebukt voor het knaagdier, en lachten over hunnen triomf. De jongen, die den stok uit de hand des konings genomen had, wentelde het dier om en wees op de stuiprekkende pootjes.

‘Radhulf kan, hoog in de lucht, den valk treffen; maar gij, gij kunt beter eene rat doodslaan!’ zegde de knaap, en de koning glimlachte en in dien glimlach was eenig leven.

‘En als die rat nu een Frank van hertog Robert was geweest, zou ik hem evengoed dood geslagen hebben,’ liet er de koning op volgen.

‘Zoo, zijt gij ooit als een ridder gekleed geweest en hebt ge het slagzwaard gehanteerd?’

‘Ja, zeker.’

‘Een ridder draagt altijd zijn wapen en gij zoudt de rat met geen stuk hout, gelijk een dorper doet, dood geslagen hebben.’

‘Ridders slaat men dood met het wapen, ratten met een stuk hout.’

‘Wel, als gij een ridder zijt, moet ge schoone histories weten te vertellen van schoone jonkvrouwen, draken en wanen, van Rome en het heilig Graf.’

‘Dat laat ik aan de minnestreels en troebadoers over.’

‘Kunt gij dan al hebben wat ge wilt?’

‘Zeker, want ik ben immers de koning.’

‘Neen, een koning kan er niet uitzien als gij. Een koning is een man zoo groot, dat hij zich schier bukken moet om hier de slotpoort binnen te komen. Hij is gekleed in een gouden harnas, met een gouden kroon op het hoofd, een witten mantel om, met gouden haak op den schouder. Ik weet wel dat de koning hier is en ik zal hem ook wel zien; maar gij, gij de koning....’

En de jongen die, al pratende, de doode rat bij den staart genomen had, wierp ermee naar den koning, die met afkeer achteruitging. Toch lachte *Simplex* welwillend.

De knaap liep weg, Karl zette zich andermaal op de bank. Hij had zich met dat kind en met de rat vermaakt, en beter dan in eene behaalde zege; maar dat juist paste eenen Karlinger niet, en zou nadien een der redenen zijn, waarom men hem als een gek schelden zou.

Nog was het groote oog des konings op de doode rat gericht, toen een man van hooge gestalte, forschen lichaamsbouw, zwarten geknipten vollen baard, gebruid wezen, als was hij een Zuiderling, den koning naderde. Die man droeg een kostbaren blauwen lijfrok, met gond doorstikten, breeden boord en eenen gordel, waarop edelgesteenten fonkelden. Om zijnen hals hing eene zware gouden ketting met breede schakels.

Toen de zwarte man majestueus den koning naderde, groette hij dezen, doch door velen zou die groet niet opgemerkt zijn. Hagene, want het was hij, was zoo bevriend met den koning, zoo bewust van zijne eigen macht en van 's vorsten zwakheid, dat hij in meer dan een geval de plichtpleging overbodig achtte.

Karl schoof zelfs wat ter zijde, om Hagene plaats op de bank te geven, zonder echter veel acht op hem te slaan. Om Hagene's lippen zweefde een bittere glimlach, toen hij den koning zag, de ellebogen op de knieën geleund, het bovenlijf voorover gebogen en met strak oog op de verslagen rat starende.

‘Eene rat,’ zegde de koning. ‘Ik heb ze zelf gedood.’

‘En mag ik weten welke bespiegelingen mijn hooggeachte heer en meester, op dat doode knaagdier maakt?’

De toon, dien de minister aansloeg, kwam niet overeen met de gemeenzame houding, welke hij bij zijn naderen had aangenomen; doch Hagene, hij mocht dan ook van zeer laag gekomen zijn, was een hoveling; hij wist dat de koning soms opwellingen van ontzag had, en in die omstandigheden was het niet geraadzaam hem te weerstreven.

Die opwelling ontstond soms plotseling en volgde op de grootste gemeenzaamheid; zij verdween echter ook weer spoedig, doch bleef den koning tamelijk bestendig bij, als hij zich in tegenwoordigheid van vreemde personen of gezanten bevond. Dat was de opvoeding, de andere stemming was zijn aard, zijne natuurlijke inborst.

Hagene kende al de zijden van het koninklijk karakter en vooral naderde hij behoedzaam en onderzoekend, om te weten of de aangeleerde of eigen natuur bij den koning bovendreef, wanneer hij *zijnen* wil hoopte te doen zegevieren. Het scheen nochtans dat de koning zijn kinderlijk gemoed ditmaal behouden wilde, want toen Hagene zijn vraag over de doode rat herhaalde antwoordde Karl:

‘Ik maak geene bespiegelingen; maar gij, lieve Hagene, hebt gij er gemaakt?’

‘Wel zeker.’

‘En welke dan?’

‘Dat dier leefde eenige dagen geleden in zijn eigen domein, buiten de muren van het slot; doch die eeuwige wroeter, eeuwige knager, eeuwige kruiper liet het oog op den ringmuur van het slot vallen, beklom dezen en boven gekomen, meende hij onbeschaamd bezit te kunnen nemen van dit rustig en aanlokkelijk domein. Die rat is hertog

Robert, die ook in uw koninklijk erf gevallen is en zich daar meester waant.’

Het groote oog des koning was strak op den spreker gericht.

‘Ja,’ zegde hij, ‘Robert heeft juist haren als die rat.’

‘Beter dan dat, hij heeft haar karakter. Die rat leefde hier vrij en onbezorgd tot dat de meester kwam, die een goed wapen, een knuppel opnam en den valschen indringer dood sloeg. Zoo zal het ook met Robert vergaan. Als wij hier nieuwe helpers en leenmannen, dat is den noodigen stok, zullen gevonden hebben, zal de heer koning, die ingesmokkelde gekroonde rat dood slaan.’

Karl hield nog altijd zijn strak oog op Hagene gevestigd. De vergelijking beviel hem, want er liep een glimlach over zijn wezen. De woorden van Hagene prentte hij zich diep in het geheugen; men zag het, en langzaam en droomend herhaalde de koning:

‘Ja, ik zal hem dood slaan als een rat, die op een anders erf gedrongen is.’⁽¹⁾

‘Ik twijfel daaraan niet, genadige heer en meester,’ zegde Hagene heimelijk glimlachende, ‘doch om zulks te doen moeten wij machtig worden, onze afgevallen en gesneuvelde leenmannen door nieuwe vervangen, ons leger hervormen, en....’

‘Ja, daarvoor zijn wij immers naar Pladelle gekomen, en hebben wij hier een dagvaart uitgeschreven, beste Hagene?... Zie, zie, Hagene, wat kleurrijk diertje koestert zich ginds op den muur, in den zonneschijn?’

‘Dat is een hagedis....’ En na eene poos op het bewegingloos diertje gestaard te hebben, hervatte Hagene

(1) Volgens Ekkehardus sloeg Karl werkelijk den overweldiger in den slag van Soissons (923) dood. Andere schrijvers zwijgen over het feit of loochenen het, en dit laatste komt ons het natuurlijkste, het meeste met 's konings karakter overeenstemmende, voor.

zijne staatkundige redeneering: ‘Om tot eene goede uitkomst te leiden, is het noodig dat wij hier machtige en op zichzelf staande mannen hebben, die aan ons door plichtgevoel verbonden zijn, en ons helpen om aan den overmoed van Robert weerstand te bieden...’

De koning onderbrak eensklaps den spreker:

‘Wat is 't hier rustig in dit eenzame slot! Ik heb sedert verleden winter de zon zoo kalm, zoo rustig, zoo weldoende en koesterende niet zien schijnen. Altijd ging die lieve zon over een bloedig slagveld onder, en stond mistig en gesluierd op over de nieuwe toebereidselen, die de menschen maken om nieuwe moorden te plegen.’

Hagene zweeg, 's konings aandacht was niet op de staatkunde gevestigd, doch hij wachtte geduldig tot Karl's verstrooidheid ophield, en zij zich weêr op het verlangde punt vestigde.

‘Ik ben het gewoel der gevechten moede, Hagene,’ hervatte de koning, ‘ik benijd de rust die men hier geniet.’

‘Welke rust verlangt mijn genadige heer en meester? de rust van ginder,’ en zijn oog rustte op de hagedis, ‘ofwel de rust van hier?’ en zijn vinger wees op de doode rat. ‘Deze is de rust voor eeuwig; het is onwaardig die te wenschen, zoolang de leefkring, ons door God voorgeschreven, niet voltrokken is. Het is onze plicht onze bestemming te volbrengen, en in den donkeren schoot der aarde willen kruipen vóórdát die bestemming is volbracht, is den christen onwaardig. Gij wilt de tijdelijke rust van ginder ik begrijp het, mijn genadige heer! Als de hagedis zich voldoende zal gekoesterd hebben, zal zij ontwaken en hare bestemming voortzetten.’

‘Zóó zal het zijn, Hagene.’

‘Koning Karl ook moet rust nemen naar geest en naar lichaam, en tijdens die rust zal zijn trouwe Hagene waken; doch dan ook moet de genadige meester aan den trouwen

waker de noodige middelen en wapenen in de hand geven' - en Hagene haalde een perkament te voorschijn en ontplooidde het.

De aandacht des konings, door het gekraak opgewekt zijnde, vestigde de vorst langzaam het oog op het stuk.

'Wat is dat, Hagene?' vroeg hij.

'De koning, mijn genadige meester, is het met mij eens, dat wij trouwe helpers in deze landstreek moeten vinden, om onze heilige zaak, het koningschap, te handhaven.'

Karl knikte.

'Ook kent mijn genadige heer de trouwe diensten van Dirk, broeder van Wakher, die reeds zoo geducht tegen de Noren oorlog voerde en nu weer onlangs zooveel moed aan den dag legde.'

Nogmaals knikte Karl.

'Ik zou u dus eerbiediglijk voorstellen dien edelen Dirk, om hem des te inniger aan uwe zaak te verbinden, morgen ter dagvaart tot vrij en onafhankelijk vorst te verheffen over gansch de landstreek van Egmond aan Zee tot Fortrappen toe.'⁽¹⁾

'Ja, Dirk is een braaf en dapper held, een vroom christen!'

'En die ons kloeke mannen zal aanbrengen, want kloek zijn ze, de mannen van het blonde Noorden!'

'Ja, en dan zal hij mij helpen om die gekroonde rat dood te slaan!' zegde Karl droomend, en men zag wel dat dit denkbeeld hem bijbleef.

'Zou mijn genadige heer dan die gift genadiglijk willen verleenen, en zijnen goeden manne Dirk 'aldus gedenken?'

'Indien onze lieve Hagene dit goedvindt; maar onze kanselier van Lotharingen, bisschop Rotger, is afwezig!'

(1) Het is niet met zekerheid bekend welke de plaats was, hier als grensscheiding aangeduid!

‘Is koning Karl niet alvermogen? Heeft zijn vertrouweling Hagene, niet meer dan eens in giftbrieven, de plaats van den kanselier ingenomen?’

‘Welnu, lees dien brief.’

‘Hagene las en de koning zag middelerwijl op het nette schrift. Toen de graaf zweeg, zegde de koning:

‘Wat heeft die rat lieve, fijne, vrouwelijke pootjes, Hagene! Zij zou, dunkt me, nog fijner en sierlijker een giftbrief schrijven dan Hagene dit doen kan.... En nu is zij dood, zij rust. Zou deze rust ten slotte niet beter zijn dan gene?...’

Het zegel van den ‘vingerline van goude’ had het stuk bekrachtigd. Het eerste vaste punt, het graafschap Holland was in de geschiedenis aangeteekend. Rondom dit vaste punt zouden zich allengs andere punten scharen en er zich aan vasthechten, totdat na eeuwen het machtige rijk, dat zich Nederland noemt, zou gevormd zijn. Het was dus in het thans vergeten en vaak miskende dorp Bladel, dat de grondslag werd gelegd van het tegenwoordige Nederland.

Hagene glimlachte toen hij, alleen in zijn vertrek gekomen, het kostbare stuk perkament in een met ijzeren banden omslagen koffer, sloot.

‘Dirk,’ morde hij, ‘zal een vrij en onafhankelijk vorst zijn! Die hooge waardigheid is hij aan mij verschuldigd: dat staat ten eeuwigen dage in den giftbrief; aan mij is hij dus verbonden, en geen eed van leenman bindt hem aan den *Simplex*.’

Koning Karl zat nog altijd tusschen het loof der hazelaren, in een zalig nietsdoen verzonken, 't Was rustig en droomerig in den hof; de bieën gonsden eentonig over de bloemen; een vogel tijlpte in het groen. Die rust werd verbroken door het zacht getokkel van een speeltuig, achter het gebladerte verborgen. Andere speeltuigen stemden in, en de toonen versmolten zich tot een zoete muziek, die in de blauwe lucht scheen te zweven.

Het waren de tokkelingen van een *psalterium*, eene met het achterdeel op den schouder rustende harp, de sleepende tonen van een *monocordium*, eene soort van viool, en de dansende en levendige melodieën eener noordsche lier: speeltuigen, die reeds eene eeuw vroeger bestonden.⁽¹⁾ De spelers, een man, een jongeling en eene vrouw, waren, ter gelegenheid der dagvaart, naar Pladelle gekomen, om er hunne kunst aan de edelen en grooten te laten hooren, en het was Hagene die ze in den koninklijken hof had toegelaten.

Uit de melodieën steeg weldra eene stem op, die het aloude *Lodewijkslied*⁽²⁾ aanhief; zij zong met eene bijzondere kracht, de woorden:

Ther kuning reit kuono - sang lioth frano

Joh alle saman sungun: kyri, eleison!

Sang was gisungan - wig was bigunnan.⁽³⁾

Droomend zat de koning te staren, toen de zang reeds weggestorven was, en hij nog altijd dacht dat de tonen, mysterieus door de lucht zwevende, nogmaals zouden terugkeeren.

(1) Hofdijk.

(2) Dit lied dagteekent van de 9^e eeuw.

(3) « De koning reed koen en zong een vroom lied. Ja, allen samen zongen: «Kyrie eleison! De zang was gezongen, de strijd was begonnen.»

Frano beduidt refrein; in sommige volkswijken van Antwerpen zegt men: sprekende van den laatsten herhaalden regel van een lied, een *frennie*. Staat dit in betrekking met het aloude *frano*?

III. De Dagvaart.

Het dorp Pladelle had zeker in de 10^e eeuw het uiterlijke niet van het welbebouwde dorp, dat wij nu kennen. Het duidelijkste denkbeeld vormt men zich van een dorp of vlek te dien tijde, als men zich eene min of meer uitgestrekte vlakte voorstelt in een eeuwenoud bosch, in welke vlakte, en deels in het woud, zich eenige hoeven bevinden, zelden uit steen, meestal uit boomstammen of uit vitselwerk, met leemaarde bestreken, gebouwd.

Hier en daar verheft zich eene steenen hoeve, soms half hoeve half slot, waar de landedelman woont, ofwel de vrije man. Eene gracht, eene houten rastering, soms uit gepunte boomstammen saamgesteld, omgeeft deze hoeven, waar de haan, wel eens op de omheining gezeten, u tegen-kraait, de bandhond u toebloft, koei en ezel voor het sluithekken den kleinen wachter verbeiden om in het bosch of op den rand van de grachten te gaan grazen.

Nabij deze groep huizen staat de dorpskerk, nog niet met den flinken toren bekroond, welke met het verguld kruis en den weerhaan over de bosschen heen ziet, en den reiziger in de wijde heide tot baak dient; neen! 't is meestal een steenen gebouw, in welks benedenmuur geen vensters zijn, doch uit het halve dak van dien muur schiet een tweede muur op, waarboven het rieten dak. In dien hoogen muur waren eenige openingen, met fijn gevlochten draad gesloten, waardoor het licht zeer karig in het huis des Gebeds neerviel.

In den voorgevel was de deur aangebracht, en men zou

niet onmiddellijk aan eene kerk denken, zag men het gebouw niet door den doodenakker, waarop eenige lage kruisen, omringd.

De gemeenschappelijke waterput, met eene ruwe kuip omvat en achter welken de zwik (waardoor men den vollen eemer ophaalt) in de hooge mik rust,⁽¹⁾ ligt in de nabijheid der kerk.

Pracht was er zoo min buiten als binnen in kerk of woningen, doch natuurpracht omringde deze in hare geheele volheid. Hooge eiken, bergen, klaterpopels en linden vormden een frisch en dichtelijk gewelf boven die vreedzame rieten daken, die soms in den fijnen blauwen nevel gehuld waren, als de rook naar buiten sloeg, want deze vond slechts eenen uitweg door reet en deur.

Rondom de huizen lagen frissche akkers, aan het bosch ontwoekerd, en hier en daar nog altijd door houtgewas afgesneden.

Pladelle, het fraaie dorp,⁽²⁾ was een oasis in het midden van de uitgestrekte heide, bosschen en moerassen van het oude Taxandrië, nog veelvuldig door wild en boschgedierte bewoond, zelfs soms door den wolf en den beer. Reeds in de vroegste tijden was het dorp eene vrijheid,⁽³⁾ die de reiziger gelukkig was te bereiken, na in de eindelooze wildernis dagen en nachten te hebben doorgebracht.

Op den 15^{en} Juni 922 was het dorp, anders zoo eenzaam als eene volksplanting in de dichte bosschen der Nieuwe Wereld, integendeel zeer levendig. Bij de ongewone beweging, die er heerschte, was er elk levendig wezen onrustig, zelfs de eksters en de kraaien, die op de hoogste en de halfnaakte jongen, die op de laagste takken der

(1) Dezelfde wijze van waterophalen wordt nog in deze streek gebezigd.

(2) Hofdijk.

(3) Heylen.

boomen of op de houten schutsels zaten, zagen verwonderd naar de groote ridders, schoone jonkvrouwen, overmoedige schildknapen, onbeschofte knechten en soldaten, die onder de boomen, tusschen de tenten met banderollen en paardenstaarten versierd, tusschen de stellages en kramen heen en weer gingen.

Bij sommige ridders, die pas aankwamen, zaten de vrouwen achter hen op het paard; andere vrouwen reden op hakkenijen, en die der vrije mannen op ezels, ofwel zij zaten in ruime wagens met ossen bespannen.

Hoe vroeg ook, hadden de kramers reeds hunne met ijzer beslagen koffertjes geopend, waarin de juweelen en sieraden, in Byzantijnschen vorm, waren ten toon gesteld. Men zag er ringen, kruisen, oorhangers, cassoletten, haken, halssnoeren uit gouden en zilveren penningen gevormd, en die aan de Oostersche dracht deden denken. Verder haalde men kostbare stoffen te voorschijn die de Lombarden of Venetianen naar hunne stapelplaatsen in het Westen, overbrachten en van daar over gansch Europa verspreidden.

Men vond er kooplieden van schoeisels, tapisserieën, drinkhorens en geldtessen. Wapensmeden hadden in de open lucht hunne smederij opgeslagen, om de wapens der ridders te slijpen, te polijsten en debluts en uit helmen en borstplaten te kloppen. Nog verder stonden de gemaskerde tooneelspelers, de minnestreels, kokelaars en de ronselaars in paarden, wier rossen aan staken gebonden waren.

In afwachting dat de dagvaart op de *Tommele*⁽¹⁾ zou gehouden worden, woelde de bonte menigte kwetterend, kakelend, tierend en twistend dooreen. Schoone jonkvrouwen bewonderden en kochten, ridders tuitelden, schildknapen loofden, knechten roofden niet zelden, twistten en

(1) Een eigendom van de familie des schrijvers, in de kom des dorps gelegen.

vochten met de kramers, of joegen de spottende dorpsjongens uiteen.

Tusschen de wandelaars bemerkte men eene schoone jonge vrouw, met ranke gestalte, blonde loshangende haren, blauwe oogen, blank vel en licht gepurperde wangen. Zij droeg een lang fijn wit wollen kleed met luchtigen, ruimen, blauwen mantel, en om den hals verscheidene snoeren met gouden penningen. In hare lange haren had zij eenige frissche veldbloemen gevlochten. Dit was de gewoonte des tijds, bij feestelijke gelegenheden, en die zelfs door de ridders gevolgd werd.⁽¹⁾

Aan de hand der jonge vrouw ging een knaap van twaalf jaar oud, blond en schoon als zij; hij droeg geene lange haren meer; deze waren, ter hoogte van de helft van het oor en de helft van het hoofd, recht afgesneden.

Terwijl de jonge vrouw naar de goud- en zilverwerken zag, trok de knaap haar gedurig naar den kant waar de kokelaars en tooneelspelers stonden, totdat hij eindelijk gewillig bij eenen koopman stilhield, die onder de bescherming zijns vaders ter dagvaart gekomen en hem dus eenigszins bekend was.

Naast de edelvrouw had zich onbeschaamd eene vrouw geplaatst, die met den elleboog op het koffer leunende, haar vinnig oog liet rondgaan en tevens de onderhandeling over den koop van een borstsieraad beluisterde. Die lange, bleeke, magere vrouw was Ragna.

Misschien luisterde zij, in de hoop van te vernemen langs waar de koopman, met zooveel schoone dingetjes, zou afreizen, en wie weet of Hark het alsdan niet gepast

(1) Het gebruik, om zich op feestelijke dagen, en zelfs in den strijd, met bloemen te kronen, bleef bij de Galliërs tot aan het tijdstip der *Renaissance* voortbestaan. *Les Gaulois*, zegt Viollet-Leduc, *portaient pour tout casque une couronne de fleurs*. Bij andere volken schijnt dit, even als bij de Galliërs, in gebruik te zijn geweest.

zou vinden hem met zijne Noren een bezoek te brengen, ten minste indien de koopman geen machtig beschermer had.

Begreep de koopman eenigszins het doel der Norin, of had zij reeds vroeger bij hem gepolst of hij niet eenen beschermer noodig had op de terugreis? Zeer mogelijk, want de man zag dat de Norin de edelvrouw hinderde; hij zegde met een scherpen tongval, eigen aan de Joden:

‘Nah, vel ketankt! Ik heb ze niet nootig, tie pesker-mink, frouwe! Te genatige heer Tirk, waarvan ge hier te eerzame en teugtsame kemalin ziet, kaf mij sijne hooge pesker-mink en pij ten God van Habram ze is me ke-noeg.’

De Norin bekommerde zich om dat duidelijk verzoek van heen te gaan niet; zij bleef naar de onderhandeling luisteren; haar flikkerend oog volgde elke beweging, die men met het sieraad maakte, en meer dan eens vreesde de koopman dat het onbeschofte wijf de hand plotseling zou uitstrekken en het juweel bemachtigen. Zóó stout was Ragna dat zij den knaap wegdrong, die haar de plaats, waar zij stond en waar zij blijven wilde, moeilijk maakte.

Dat krenkte den jongen, die, hoe liefderijk door de moeder opgevoed, toch de gebreken had van den adel jegens den mindere, en vooral tegen den mindere die hem durfde weerstaan. Hij trok dan ook zijn dolkmes, plaatste zich met vlamvend oog, gloeiende wangen en voorhoofd voor Ragna, die met een grimlach van verachting op hem neerzag en hem nijdig toeduwde:

‘Gij, kasteelworm!’

De blonde moeder hoorde dat bloedig beleedigend woord, dat de knaap gelukkig niet verstond, en angstig wendde zij zich om, ten einde het kind tegen de booze vrouw te beschermen. Plotseling daagde eene machtige hand op: een ridder op een schoon Friesch paard gezeten. De maliënkolder en wapens tintelden in de zonneflikkers,

die door het loof der boomen vielen. Hij was blootshoofd, doch zijne goudblonde haren daalden in dichte lokken op zijne schouders, en feestelijk had bij er eenige wilde rozen, pas in het bosch geplukt, in gevlochten. 't Was immers een bewijs van onversaagdheid, dat men met ontbloot hoofd in dit of dat ridderspel, zelfs in den strijd op leven en dood, verschijnen durfde!

De ridder dreef zijn paard snel vooruit en daarna zijne lange speer neerlatende, liet hij deze tusschen kind en vrouw zakken, als om vrede te gebieden. 'Gisela, Diederik!' riep hij deels waarschuwend, deels bemoedigend tot moeder en kind, terwijl dit laatste de woorden met den uitroep 'Vader!' beantwoordde. Doch al lag dit wapen voor haar oog, al werd zij schier geraakt door den klauwendenden hoef en den schuimenden bek van het paard, toch was Ragna niet bang.

Bleek van woede omgreep hare gespierde hand het speerhout en trachtte het zelfs den ruiters te ontrukken; doch juist die beweging gaf aan moeder en kind de gelegenheid, zich aan de zijde des ridders en buiten het bereik der Norin, te plaatsen.

Het volk stroomde bij; de koopman had zijn koffertje toegeslagen om elke poging tot diefstal te beletten. Tevergeefs riep de kramer Ragna, de dorpers, de knechten en anderen toe, dat die ridder 'sijn kenatige heer Tirk was', de gunsteling des konings, de dapperste der ridders; dat die vrouw zijne gade en die knaap zijn zoon was; het geweld, gesnater, gekwetter en gedrang verminderde daarom niet.

Gelukkig kwam er afleiding in dit tooneel door het verwijderd geroep: 'De koning, de koning!' Het volk wendde zich om en liep in de richting van waar de Karlinger komen moest, en zelfs Ragna vergat nu hare tegenpartij.

In de verte verscheen inderdaad eene groep ridders

wier helmen, harnasplaten, wapens van allen aard in het zonlicht vonken schoten. De banieren, kleurige wapenrokken en mantels vormden een buitengewoon, een levendig gezicht, en het bazuingeschal gaf eene feestelijke opgewektheid.

In de eerste rij, omringd door ridders, knapen, leeken en geestelijken, reed de koning op een sneeuwwit paard, voor welks stappen kleine knapen bloemen strooiden. De Karlinger droeg eene blinkende wapenrusting met geciseleerde bloemen, en over deze den purperen mantel met gouden haak op den schouder vastgemaakt. Op zijn hoofd had hij de gouden kroon, eigenlijk een breeden gouden band, met drie opwaarts loopende vierkante, gouden klaverbladen.

Het vorstelijk paard werd door twee edelknapen bij den toom geleid, en boven koning en paard hield men een op vier stokken rustenden hemel, of baldekijn. Het volk verdrong zich eerbiedig om die buitengewone vertooning te zien; de jongens hingen als kolossale biezwermen aan de boomtakken, vrouwen en mannen klauterden op omheiningen en op daken, of snelden vooruit naar de *Tommele*, om daar plaats te nemen.

Op die weide was eene stellage opgeslagen, met tapisserieën bekleed, waar de koning zou plaats nemen. Naast dezen was eene zitplaats voor de edelvrouwen, en vóór de vorstelijke estrade namen een aantal ridders, graven en grooten plaats, terwijl het volk achter die borstwering van staal en kostbare stoffen, op de teenen kon staan wilde het iets te zien krijgen.

Ragna stond bleek, met vlamvend oog, nijdig saam-genepen lippen en de armen op de borst gekruist, op eene hoogte tegen eenen boomstam geleund. Zij ten minste kon de vlakte zeer goed overzien; maar al had zij dan ook haar schoonste kleed aan, zij had geene eereplaats, al was zij dan ook de voedstermoeder van Hagene, en daarom

ook had zij een voorgevoel dat de machtige minister haren eisch voor Hark in den wind had geslagen.

Die miskennis maakte de Norin wrevelig; maar toen zij, over de hoofden der menigte heenstarende, de blonde vrouw en den knaap door den prachtigen Hagene zelf naar de zitplaatsen geleiden zag, siste zij als eene slang en zij kon haren haat en nijd niet meer kroppen.

De blonde vrouw, die de schoone en fiere ridder Gisela genoemd had, werd door den koning - dit zag Ragna duidelijk - gegroet, en de Karlinger knikte glimlachend tot den knaap. 't Was omdat haar echtgenoot, omdat zijn vader, een ridder was zonder vrees, die op al de slagvelden machtig het zwaard hanteerde en vóór en na het gevecht nederig knielde als een kind. Dit vertelde men met bewondering in de volksschare, en Ragna, die den ridder vroeger verachtte, haatte hem nu.

Gisela zat tusschen een aantal schoone en rijke vrouwen, met gevouwen handjes en neergeslagen oogen, en als zij deze opsloeg zochten zij enkel haren Dirk, den kloeken en edelen man, wiens gade zij was.

De leenmannen waren talrijk opgekomen en Hagene liet zijn oog, hopen en betrouwend, over die lange rij ridders gaan, die allen hunne hulde en verkleefdheid aan den koning, neen! aan het koningschap, zoo dacht de heerschzuchtige, zouden bewijzen.

Geen enkele leenman brak het strooipijl, ten teeken dat hij den koning zijne trouw opzegde. De vorst sloeg dezen tot ridder, bevestigde genen in het leenmanschap, regelde moeilijkheden met anderen; doch van Hark was geen spraak, en Ragna vloekte den ondankbaren Hagene.

Toen zij de hooge riddergestalte van Dirk tot vóór den koning rijden zag; toen zij den fieren man zag afstappen en zijn paard aan eenen schildknaap toevertrouwen; toen zij Hagene zag naderen, den blonden ridder bij de hand nemen en hem tot voor den voet des konings leiden zag,

toen zou zij als eene bezetene door al de eunjers van het nevelheim, dwars door de dichte rangen hebben willen breken, en op Hagene toevliegen.

Al wat zij haatte, werd dus door Hagene voorgestaan, en zij had het voorgevoel dat de blonde Fries boven Hark zou verkoren worden. De ridder boog inderdaad de knie, en de koning, opstaande, richtte hem op en sprak hem woorden toe, die wel vleiend moesten zijn, want er liep een gemompel van goedkeuring door de schare, en Gisela, wier oog vochtig was, stiet zacht haar kind vooruit, alsof zij zeggen wilde: ‘Luister, kind, wat de heer koning van uwen vader zegt.’

De Karlinger gaf zijnen ‘lieven getrouwen Manne Dirck’ een perkament met konings zegel bekrachtigd, en Hagene verkondigde dat de koning aan een edel man, die Walcherius' broeder was, geven wilde: ‘Hollant, ende die Kerck 't Egmonde met hoeren toebehoren dat 's Zuythardeshage totter Voortrappe toe....⁽¹⁾ mitten dienstluden, die daer nu in sijn of namaels in wonen sullen met bosch, met mersch, met weyde, mit water ende mit heyde ende al datter toebehoort.’

Een nevel daalde over Gisela's oogen en Dirk zelf was nooit zoo ontroerd geweest, al zag hij den dood voor zich. ‘Wel verdiend, wel verdiend!’ mompelde men; maar toen Hagene met indrukwekkende stem zegde: ‘ende gebiede dat hem nyemant hinder doé, om dat wy willea dat dese gifte gestadig blyve totten eeywigen dagen, zoe hebben wy dese letteren bezegelt mit onsen vingerlin van goude,⁽²⁾ toen steeg aller bewondering ten top.

- (1) Oudste vertaling van den giftbrief, uit de Egmonder abdij, zegt men, voortkomstig. In het Latijn staat: *quasdam res, Ecclesiam videlicet Ekmunde, cum omnibus ad eam iure pertinentibus a loco, qui dicitur Suithardeshage usque ad Fortrapa et Kinnem*, etc. Het stuk zelve is overbekend.
- (2) Het onderschrift van den origineelen brief luidt: *Signum Karoli gloriosissimi Regis, Hagano Notarius ad vicem Rotgeri Archiepiscopi summiq;ue Cancellarii recognovit*. Zie over dit onderschrift en den brief zelve de brochure *De Giftbrief van Koning Karel*, door J. Alberdingk-Thijm.

De koning sloot den nieuwen vorst, dien hij graaf noemde, in zijne armen en gaf hem den broederkus. Geen leenman was hij, maar onafhankelijk vorst, bij de genade Gods graaf en bondgenoot van den koning. 't Was inderdaad eene gift om benijd te worden.

Bazuinen klonken, wapens kletterden, juichende stemmen verhieven zich: 'Heil den nieuwen vorst, heil!' Iedere kreet was een steek in Ragna's hart; doch toen zij Hagene de eerste gravin van Holland voor den troon des Karlingers geleiden zag, werd het haar te benauwd op den heuvel; zij daalde dien af en vermaledijde en vloekte.

Aan den waterput stonden drie of vier vrouwen; deze wisten hoe eerzuchtig de Norin was, en hare spotternijen brachten haar vergiftige steken toe.

'Hoe,' zegde deze, 'gij hier, vrouw Ragna, en waarom niet ginder?' - 'Wel ja,' viel gene in, 'waarom niet bij de grooten en edelen?' - 'Gij ook woont immers op een ... kasteel!' siste spottend eene derde. - 'En heer Hark is toch leenman?' schuifelde de eerste slang weer.

Ragna antwoordde niet, maar de lust om haar mes in den romp van eene der spotsters te planten, ontbrak haar niet. Zij ging echter heen en drong door het volk tot bij Hark, die op zijne beurt, brullend van woede, vooruit wilde, doch door eenige sarrende en spottende ridders werd afgeweerd.

'Ik wil mijn strooipijl breken en het dien Hagene in het aangezicht werpen!' riep de Noor.⁽¹⁾

(1) Als de leenman afbrak met den leenheer, zegde hij, onder het breken van het strooipijl: *Désormais, nous rompons, repoussons et abjurons la foi et l'hommage que nous avons gardé jusqu'à présent.* VIOLLET-LEDUC.

‘Achteruit, afschuwelijke Noor! Gij zijt geen ridder! Gij zijt geen leenman!’ en de edellieden die den Noor spottend afweerden, weigerden verder met hem, een gemeenen dorper, in het strijdperk te komen, en hitsten door onbeschoftheden zijne razernij gedurig aan, totdat hij, bij het aanvangen der ridderspelen, door de knechten werd weggedrongen.

De kampen duurden kort. Het volk, nog altijd in de boomen of op de daken gezeten, had de ridders zien strijden, overwinnen en door de schoone Gisela beloonen. Nu was de koning naar het slot teruggekeerd en de edellieden en knapen verspreidden zich tusschen de kramen, kochten, tuitelden, ronselden, lachten, stoeiden, verlustigden zich met de gemaskerde tooneelspelers, die op eene stelling, langs de rechterzij met een tapijtwerk gesloten, declameerden, of met de kluchten der kokelaars. Voor de tenten draaide men het spit, binnen of op het gras onder de boomen, dronken of dobbelden edellieden en klonken niet zelden den nieuwen graaf heil.

Gisela was echter niet daar, en Dirk, die haar op dien heuglijken dag gaarne met het schoonste had willen vereeren wat de kramers te koop aanboden, zocht haar rechts en links, doch te vergeefs. Eindelijk zag hij haar, den knaap bij de hand houdende, uit de kleine dorpskerk met bemoste muren treden en onder de lommerrijke boomen, langzaam en droomend voortgaan, alsof hij de bloemkens telde, die voor haren voet in het gras groeiden, zoo talrijk als de sterren aan den hemel gezaaid.

‘Hoe, Gisela lieve!’ zegde de jonge man, ‘gij zijt zoo droomend en afgezonderd, op eenen dag dat gij integendeel recht opgewekt zoudt moeten zijn.’

‘Ik ben zeer gelukkig, Dirk,’ antwoordde zij zoet en met een hemelschen glimlach op het gelaat. ‘Ik heb in de dorpskerk voor het altaar gebeden, Gode dank gezegd en ons kind den Heere toegewijd.’

‘Wat zegt ge daar, Gisela?’ zegde Dirk verschrikt.

‘Wees niet ongerust. Ja, ik heb dikwijls van het geluk gedroomd, onzen lieven kleine priester des vredes te zien, doch gij zijt nu vorst, en God heeft hierover dus anders beschikt. Onze zoon moet de erfgenaam der grafelijke eer worden. Ik heb hem onder de hoede der Moeder-Maagd gesteld.’

‘Dat is vroom en welgedaan; doch kom nu met mij en ik geef u, tot aandenken van de dagvaart, het schoonste sieraad dat gij vinden kunt.’

‘Neen, ik dank u; dat juweel bezit ik reeds.’

‘Hoe zoo dan, Gisela?’

‘Ik bezit immers uw hart!’ en zij glimlachte zooals de engelen in den hemel moeten glimlachen.

De knaap liep vroolijk onder de boomen voort, terwijl Dirk en Gisela, elk eenen arm om elkanders middel geslagen, onder de boomen en dieper het bosch in, voorttraden.

‘t Zij zoo. Gij zegt dat ge geen sieraden verlangt; maar toch koost ge er dezen morgen uit? Voor wie waren die, Gisela?’

‘Voor het beeld der Lieve Vrouwe, die toch zoo weinig schittert in de dorpskerk.’

‘Altijd dezelfde denkbeelden!’ antwoordde Dirk glimlachend.

‘Ja, altijd dezelfde. Alles komt van Hem, van den Algoede, alles moet tot Hem terugkeeren. Nu heb ik dankbaar het sieraad om het beeld gehangen en plukt Diederik bloemen, om het altaar te versieren.’

‘Recht liefelijk; doch ga nu met mij, de ridders wachten u. Zij willen ter eere der eerste gravin van Holland den drinkhoorn ledigen.’

‘Ik dank hun wel voor die eer; wanneer vertrekken wij, Dirk?’

‘Wat dwaze vraag, Gisela? Vertrekken? Dat kunnen

wij zeker niet voor morgen of overmorgen, als de koning ons toelaat af te reizen. Dezen namiddag noodigde hij alle ridders, leenmannen en getrouwen op het koninklijke slot.'

'En gaat ge ook daarheen?'

'Voorzeker. Overigens, zijt ge hier niet voortreffelijk geherbergd; de landedelman stond ons, voor ons en ons gevolg, een deel zijner hoeve af, en de koning heeft u aangeboden uwen intrek op het slot te nemen.'

'Neen, neen! 't is mij wel,' en zij sloeg de schoone blauwe oogen op, en staarde den beminden man zacht aan, maar meer of min vochtig waren die oogen wel.

'Wees gegroet, Gisela, ik zal den koning toelating vragen om af te reizen.'

Dirk kuste zijne vrouw op het blanke voorhoofd, en in de richting der hoeve terugkeerende, wendde de graaf zich andermaal tot zijne makkers.

Middelerwijl wendde de koning zich naar het slot. Karl was vermoeid van de plechtigheid; buiten de huizen van het dorp gekomen, zond hij zijnen hofstoet vooruit en slechts omringd door Hagene en drie of vier getrouwen, reed hij stapvoets, de teugel los op den nek van het paard latende hangen, onder het geboomte voort.

Des morgens bij het oprijden, had de koning een klein en oud kapelleke langs den weg, en schier in het loof der eiken verscholen, bemerkt en aan de omstanders verklaard dat hij daar, bij het terugkeeren, een oogenblik wilde vertoeven; want te dien tijde erkenden de koningen nog den Koning der koningen, en knielden nog deemoedig voor Hem op den kouden zerk. In later tijd eischten zij bijna dat God voor hen knielen zou!

Ter plaatse gekomen, stapte de koning af en terwijl zijn gevolg hem buiten wachtte, trad hij in de kleine armzalige bidplaats, waar hij, voor het grove ijzeren traliewerk geknielend, de bedrukte Moeder Gods zag met haren dooden Zoon op den schoot. Het gekroonde hoofd boog zich, en

de plooiën van de koninklijken mantel raakten het stof van den aarden vloer.

‘Koning,’ zegde eene stem, die uit het beeld scheen voort te komen, en Karl hief langzaam het hoofd op en staarde verbaasd rondom zich, alsof hij niet wel wist wat hij gehoord had. ‘Koning,’ hervatte de stem, ‘gij wordt eerloos bedrogen door Hagene, die onafhankelijke graven maakt, niet om u den koning, maar om op gegeven oogenblik zijne eigene zaak te dienen. Hagene vernedert het koningschap om zelf eens den troon te beklimmen, en zich de kroon der Karlingers op het hoofd te zetten!’

De koning was onthutst, ontsteld; de tegenwoordigheid van geest ontbrak hem ten eenemale. De plaats waar hij zich bevond, de mysterieuze stem, die eer fluisterend dan met vollen klank sprak, het schemerdonker in de armoedige kapel, die maar eenige voeten groot was, de stilte en de eenzaamheid maakten een diepen indruk op den koning, die ijlings opstond, bleek en bevreesd uit het bedehuis trad en Hagene zegde wat hij had gehoord.

Hagene was juist niet van die welke lichtgeloovig zijn; hij snelde de kapel binnen en tot achter het beeld doordringende, sleepte hij eene vrouw naar buiten, die hij onmiddellijk herkende: 't was Ragna. Zijn donker oog tintelde, zijne hand beefde; zijn eerste denkbeeld was met een enkelen dolksteek een einde aan de boosheid van die vrouw te maken; doch hij bedwong zich en zag met diepe verachting op haar neêr. Terwijl hij de Norin van zich afstiet zegde Hagene glimlachend tot den koning:

‘Ik ken haar; het scheelt haar hier, in de hersenen!’ en zich tot Ragna wendende, joeg hij haar weg: ‘Voort, voort!’ riep hij haar toe, ‘en als gij nog zulke zotternijen aanvangt, zal ik u doen geeselen!’

Ragna, sprak geen woord; zij zag Hagene met eenen blik vol haat aan, en hield op eenige stappen van hem, onbevreesd stil. De koning was en bleef onthutst; dat

wijf joeg hem schrik aan. Ook steeg hij met een zekeren spoed te paard en zette zijnen weg voort. Graaf Hagene bleef de laatste om te weten wat de Norin nog in haar schild voerde.

‘Hond,’ beet zij den machtigen gunsteling toe, ‘hond! ik zal mij op u en al degenen, die ge beschermt, bloedig wreken!’

Hagene trok de schouders op en zag de booze Norin in het dichte bosch verdwijnen.

IV.

Grimma herna.

De edelheeren, die ter dagvaart gekomen waren, bevonden zich in het koninklijke slot, in de groote zaal. De koning had zich verwijderd en nu ook hieven de ridders gul en vroolijk den beker op. Men dronk aan den koning, aan graaf Dirk, aan meer dan een leenman, ook aan Hagene, die door onzen adel niet met een zoo slecht oog gezien werd als wel door de Frankische ridders, misschien omdat men minder zijne heerschezuchtige inborst kende.

Onbezorgd en lustig werden hoorns, schalen en bekers telkens geledigd en ook telkens weêr door knapen gevuld, toen eensklaps eene vrouwenstem in het naburige vertrek gehoord werd en die graaf Dirk onmiddellijk scheen te herkennen. Op het oogenblik dat hij zich driftig oprichtte, werd het tapijt dat over den ingang hing, snel weggeweerd

en Gisela stoof bleek en als zinneloos binnen, onder het uitroepen der woorden: ‘Mijn zoon, men heeft mij mijn zoon ontstolen!’

Dirk ving de neerzakkende vrouw in zijne armen op, en toen zij haren echtgenoot herkende, herhaalde zij nogmaals: ‘Dirk, onze lieveling is verdwenen!’

De opschudding, die door deze woorden in de zaal werd verwekt, was onbeschrijflijk. Iedereen begreep onmiddellijk de mogelijkheid en tevens de uitgestrektheid der ramp, die het edele paar had getroffen. Kinderroof, met hoop op losgeld, was niets vreemds en dit te minder op eene dagvaart, waar allerlei slag van volk bijeen liep en ook weer spoorloos verdween. Het verdwijnen van een kind werd dan ook zeer natuurlijk, bij het hooren van dergelijke tijding, aan diefstal toegeschreven.

‘Gisela, lieve!’ zegde Dirk bleek en ontsteld, ‘zijt ge wel zeker van hetgeen ge zegt?’

‘Ja, ja, wij zochten hem overal tevergeefs, toen een kramer mij verwittigde dat hij het spoor van eenen voetstap in het bosch en in de richting van Hulislaum heeft zien verdwijnen. Dirk, mijn Dirk, geef mij mijn kind weer! Ik voel dat ik zinneloos word van smart en lijden!’

De woorden der arme moeder klonken als een oproep tot alle aanwezigen. De paarden gezadeld, opgezeten en voorwaarts om den omtrek te doorzoeken, was het denkbeeld dat bliksemsnel, door aller geest drong.

Hagene had dit ingrijpend tooneel tot nu toe zwijgend bijgewoond, doch daarin niet minder deelneming getoond. Hij herinnerde zich de dreigende woorden der Norin, kort te voren aan de kapel uitgesproken; hij kende de reden, de teleurstelling en den haat dien zij reeds voor en tijdens de dagvaart had doen blijken, en voor hem was het zeker dat Ragna, op eene duivelsche manier, hare wraak had begonnen. Overigens kende hij haar niet, die hem tot

voedstermoeder diende, maar hem tevens van zijne eerste jeugd af had trachten uit te buiten?

Was de knaap echter nog in leven? Die vraag, welke zich onmiddellijk aan Hagene's geest opdrong, liet hij onbeantwoord. Zeker, Ragna was hebzuchtig en een goede losprijs zou haar welkom zijn; doch als de wraakzucht in dat door driften verkankerend hart gloeide, was zij wel bekwaam om aan deze alleen gehoor te geven. Er was in elk geval geen tijd te verliezen.

‘Ik weet, gravin, ik weet waar uw zoon is,’ zegde de gunsteling en naderde Dirk en zijne gade, die door al de ridders, in koortsachtige beweging, omringd werden.

‘Hoe, gij weet?’ was de tweevoudige uitroep van vader en moeder, en in dien uitroep tintelde blijkbaar een genster hoop.

‘Ten minste, ik vermoed zijn verblijf met reden,’ hervatte hij. ‘Op, edele heeren, op naar *Grimma herna*, naar het nest van den Noor Hark!’

Die woorden werden voor Dirk en Gisela een lichtstraal. Ja, die vrouw van *Grimma herna* was de eenige vijandin, welke zij ter dagvaart ontmoet hadden, al begrepen zij dan ook niet zoo duidelijk als Hagene, de reden van den haat dezer vreeselijke vrouw.

‘Ja, ja,’ riep Dirk uit, ‘die Norin moet de diefegge zijn!’ en al de aanwezigen stemden in dat zij zouden te paard stijgen en het nest van den Noor bestormen.

Op dat oogenblik werd het tapijt, dat aan het einde der zaal eene deur bedekte, bedeesd opgeheven, en de figuur des konings verscheen met eene verbaasde uitdrukking op het wezen. Hagene berichtte hem de reden der opschudding en voegde er bij, dat men de Norin, die de koning in de kapel ontmoet had, verdacht den roof te hebben gepleegd. Het aandenken aan die booze vrouw ontroerde den koning nog, en die ontroering bleek uit den toon zijner stem, toen hij zegde:

‘Ja, zoekt het kind en rust niet vóórdat gij het gevonden hebt!’

Dan naderde hij Gisela, die snikkend het aangezicht in de twee handen verborg en tusschen de aanroeping der H. Maagd den naam van haren lieveling vermengde ‘Diederik, mijn Diederik.... Heilige Maagd, Moeder Gods.... Heb erbarming met mij!’

Karl *Simplex* was bewogen en Gisela bij de hand vattende, zegde hij even bedrukt als de jonge moeder:

‘Ween zoo niet, gij zult mij ook doen weenen!’

De ridders waren reeds beneden. Dirk keerde nogmaals tot zijne echtgenootte terug; hij omhelsde haar bemoedigend en zegde:

‘Wees gerust, liefste, ik breng u ons kind weêr!’

‘Ja,’ antwoordde Karl, ‘en wat Dirk, mijn getrouwe Manne, zegt, doet hij. Kom, gravin, wij zullen middelerwijl te samen bidden.’

‘Neen, neen, genadige heer koning!’ riep Gisela uit, ‘dit slot is mij te eng. Ik moet de ruimte hebben; ik ook moet ronddwalen, zoeken, in de verte staren of ik mijn lieveling niet opdagen zie!’ en met eene driftige beweging snelde zij naar beneden en zag de ridders opstijgen om naar *Grimma herna* te snellen. Zij ook wilde derwaarts; het paard, waarop zij vogelvlug over de heide gerend was, stond nog dampend op de binnenplaats. Hagene echter had met graaf Dirk gesproken, en deze ontstelde bij het hooren zijner woorden. Toch kwam hij tot Gisela terug en zegde, niet zonder stamelen:

‘Gisela, gij zoudt beter doen ons hier af te wachten. Graaf Hagene heeft zijn plan, en uwe tegenwoordigheid zou dit wellicht doen mislukken. Blijf hier en bid God!’ en voordat zij geantwoord had, joeg Dirk zijnen klepper onder de poort door.

De riddergroep, een dertigtal sterk, rende door den zandweg en joeg een stofwolk in de hoogte. Op de heide

vooral klonk de hoefslag der dravers hol, en indien iemand op *Grimma herna* het oor naar het verwijderd gerucht leende, zou hij tot zichzelf gezegd hebben: ‘Men nadert het nest; men sluite, uit voorzorg, de poort!’

De zon daalde, en de lange en breede schaduw, die de groep ridders over de heide wierp, joeg als eene donkere wolk, door een feilen wind voortgezweept, langs de vlakke. Op eenigen afstand van Hark's nest namen de ruiters een bedaarder uiterlijk aan; men reed nu stapvoets, ofschoon dit voor graaf Dirk een helsch torment was; doch graaf Hagene wilde het zoo: dat viel in zijn plan en allen gehoorzaamden hem.

Op korten afstand verhief zich *Grimma herna*; op kanteel of toren was geen levend wezen, geen speer op te merken. De poort was gesloten. 't Was of de schans, want dit was het meer dan een slot, onbewoond of dat zijn bewoner reeds ter ruste gegaan was. In beide gevallen zou men zich echter bedrogen hebben; maar Hark was een voorzichtig man, en toen hij in de verte de zwarte en dreigende wolk zag opdammeren, had hij zijne voorzorgen genomen - zonder twijfel dat hij het noodjg oordeelde die te nemen.

Was er boven of beneden niemand te zien, dan toch lag er meer dan een scherp oog voor dit of dat smal kijkgat en Hark's groot ros hoofd bewoog zich vooral onrustig voor een dezer openingen. De bende had echter geen krijgstuig bij zich, noch blijde, noch arbaleet, noch springaal; ridders te paard konden hem niet overrumpelen, al was de poort zonder ophaalbrug, de muur alleen door eene drabbige gracht en deze aan weerszijden der poort, slechts door een in het water afdalend puntig houten rasterwerk beschut. 't Was dus blijkbaar dat men met vreedzame bedoelingen voor *Grimma herna* verscheen.

De riddergroep hield niet verre van de poort stil; twee knapen staken den hoorn en de doordringende tonen

klonken zoo luid, dat, zegde Hagene, 'zij de dooden van tien uur in den omtrek zouden wakker maken'; doch boven den ouden muur bewoog zich niemand. Dirk's ongeduld was niet dan met moeite te temmen: hij zou zijnen klepper de sporen hebben willen geven en hem tegen den ringmuur willen doen oploopen.

Waar was zijn kind? Wat deed men met zijnen zoon? Misschien, akelige gedachte! misschien was hij niet meer in leven, want Hagene had hem gezegd, op het oogenblik dat hij hem aanraadde Gisela achter te laten, dat men van Ragna's zijde alles, het ijselijkste, te vreezen had. Hoe bonzend het hart ook joeg, toch wist hij zichzelven meester te blijven; maar iedere ademhaling scheen eene eeuwigheid te zijn.

Door een der kijkgaten naast de poort klonk eindelijk eene stem, alsof zij uit een diepen kelder opsteeg:

'Wat verlangt ge van Hark, van den heer en meester op *Grimma herna*?'

'Bericht aan den heer en meester van *Grimma herna*,' zegde graaf Hagene met luide stem, 'dat wij gekomen zijn om hem hooger te plaatsen dan de gewone heeren en grondbezitters geplaatst zijn!'

'Gij zegt?'

'Ik zeg dat ik aan Hark, den Noor, de tijding breng, dat hij vandaag zelve zal verheven worden boven de anderen.'

'Wie zegt dat?'

'Ik, graaf Hagene, de gunsteling des konings.'

Er heerschte een wijl stilte achter de muren; was men daar bezig met beraadslagen of dacht men na op de woorden van den machtigen graaf, die nog ter dagvaart het onomstootbaar bewijs geleverd had, in den giftbrief aan graaf Dirk, de alvermogende aan het hof van den koning te zijn? 't Moest wel zijn, want een oogenblik later, zegde de stem andermaal:

‘Waarom verschijnt ge in zoo grooten getalle, om die tijding te brengen?’

‘Omdat wij die verheffing luid en vroolijk willen vieren. Hark, mijn lieve voedsterbroeder! is het zóó dat gij uwe gasten ontvangt, die u willen geven wat u toekomt! Open de poort en kom de ridders des konings ontvangen, zooals het pas geeft! Hebt ge goeden wijn en goed gerstenat in den kelder? Hebt ge kroezen en drinkhoorns? Op zoo'n feestdag als deze moet er gedronken worden!’

Er heerschte een opgewekte geest in die woorden; maar het kwam Dirk voor, hij, die de geheime inzichten van Hagene kende, die wist wat verheffing hij bedoelde en wat feestdag hij vieren wilde, dat de spottende duivel daar voor hem, in de kleeding van Hagene, op het zwarte paard zat. Nooit was het karakter van dien verschrikkelijken man hem duidelijker voorgekomen, en hij huiverde voor den helschen strik dien hij aan zijn ‘lieven voedsterbroeder’, zooals hij Hark noemde, spande.

‘Hark heeft niet veel vertrouwen in Hagene; wat verpandt deze?’ zegde de stem.

‘Zijn eigen en zelfs het koninklijk woord dat de verheffing van Hark zal plaats hebben naar verdiensten. Doch, talm niet langer. Wij Franken, wij zijn niet gewoon te wachten aan de poort eener woning; dat past alleen speerknechten en lijfeigenen.’

Nieuwe stilte; men hoorde echter aan de binnenzijde een gerammel en geklons, het teeken dat men zich gereed maakte, de poort te ontgrendelen. De ridders stonden dicht bij den ingang. Verscheidene waren afgestegen, en hielden het oog strak op den ingang gevestigd, alsof zij overtuigd waren gebruik te moeten maken van de minste spleet, die zich voor hun oog zou opdoen.

De poort ging inderdaad met eene spleet open en het rosse hoofd van Hark vertoonde zich.

‘Wijd de poort open!’ riep Hagene, ‘of is Hark

de Noor bevreesd voor zijnen wijnkelder en zijne reeën-bouten!’ En de gunsteling van koning Karl lachte zoo rond, zoo gul, dat hij de laatste achterdocht uit Hark's geest verdreef en deze vrijmoedig buiten trad. De werking, die nu volgde was bliksemsnel. Ridders te voet sprongen achter Hark om, ridders te paard, en onder deze Dirk, dreven hunne rossen tegen de wijkende poort aan, en toen de eigenaar van *Grimma herna*, bliksemsnel het verraad begrijpende, terug wilde, vond hij zich vastgegrepen en vooruitgesleept.

‘Verraad!’ schreeuwde Hark, ‘verraad!’ riep men binnen; doch een felle slag wierp een der stoutste Noren ten gronde, en de vesting was zonder krijgs-engienen overrompeld. Dirk sprong van zijn paard en ijlde den trap op met het dolkmes in de hand. Het eerste wezen dat hij ontmoette, was de Norin zelve, die als eene furie, met een geduchten hamer in de hand, hem den weg wilde versperren.

‘Uw leven voor het leven van mijn kind!’ riep graaf Dirk haar toe; doch ten antwoord zwaaide Ragna den zwaren hamer en toen hij, door het ontwijken van den slag, niet op Dirks hoofd, maar op eenen steen neerkwam, sprong het vuur uit dezen. Door den verkeerden slag werd aan Dirk een gunstig oogenblik van aanval gegund, doch ook deze mislukte.

‘Mijn zoon, mijn Diederik!’ riep de vader met klimmende drift uit.

‘Ik haalde juist dezen hamer,’ riep Ragna, ‘om in, hem uw verraad te straffen. Als gij hem bereiken zult, zal mijne wraak voltrokken worden!’ en een schaterlach, die deze vrouw van den duivel moest geleerd hebben, klonk den ridder in de ooren, terwijl zij zelve, tijdens den aanval, in eene zijdeur verdwenen was, alsof zij zich weggetooverd had.

De ridder stond besluiteloos: waarheen zou hij zich

wenden om zijnen Diederik op te sporen? De weg, dien Ragna gevolgd had, was afgesloten en die leidde waarschijnlijk naar de plaats waar hij zich bevond. Wie weet of op dat zelfde oogenblik dat helsche wijf den knaap niet in de eeuwigheid slingerde! De onzekerheid, waarin de vader verkeerde, was eene helsche marteling. Boven hoorde hij een driftig geklons; beneden woelden, schreeuwden, tierden en vochten de ridders met de overblijvende Noren.

Eensklaps dringt de klank eener krijschende en snijdende stem tot hem door. Dirk heeft de stem van zijn kind herkend. Zonder dralen, snelt hij naar boven; als hij een oogenblik stil staat en hijgend luistert, klinkt de stem helderder.

Nadert hij de gewenschte plaats? Uit alle macht valt de ridder tegen eene deur, die voor zijne reuzenkracht wijkt en, bij 't flauw licht dat door een smal kijkgat valt, ziet hij zijn blonden lieveling met armen en beenen aan een houten balk gebonden.

Een snijdende gil ontsnapt den vader, een niet minder snijdende gil ontsnapt den zoon: beiden hebben elkander herkend. Het kind leeft en dit zegt alles. Met eene driftige beweging snijdt Dirk de koorden door en vader en zoon omklemmen en geven elkander welkomkussen, alsof beiden tot een nieuw leven werden opgeroepen.

‘Vader, vader, als dat booze wijf terugkomt!’ roept het kind koortsachtig, en klemt zich vaster aan 's vaders borst.

‘Wees niet meer bang, kind! Uw vader zal u wel verdedigen!’

‘Laat ons dit huis ontvluchten, vader! Spoedig, zij zal komen! Zij ging, zegde zij, den hamer halen om mij, met dien langen nagel daar, dwars door het hart, aan den balk te klinken!’

‘Arm kind!’

‘Ik heb Jesuszoet gebeden, en gij zijt gekomen!’

Onder het wisselen van die woorden was de vader, die zijn doodsbleek kind in de armen droeg, den trap afgedaald en verscheen juichend tusschen de ridders, die hem tevergeefs hadden gezocht. Er ging een kreet van afgrijzen tegen de booze Norin op; men eischte dat Hark zou gehangen en het gevloekte *Grimma herna*, dat gevreesd rooversnest, zou afgebrand worden; doch graaf Dirk luisterde naar dit alles niet: hij had zijn kind weêrgevonden en wilde het in de moederarmen van al den doorgestanen schrik laten uitrusten.

IJlings tilde hij den kleine op zijn paard, sprong zelf in het zadel en het fiere ros, als bewust dat het een dierbaren schat droeg, vloog als eene stormvlaag over de heide.

‘Wat zijt gij bleek, lieve jongen?’ zegde de vader, ‘doch nog een oogenblik en uw hoofdje rust in moeders arm! Voort, ros, voort!’

‘Zal die booze heks niet meer komen, vader?’

‘Neen, lieve jongen, neen!’ en gerustgesteld sloot de knaap de oogen in 's vaders arm.

Aan *Grimma herna* werd onmiddellijk recht gedaan. Men wierp de vlam in het strooi, dat in de houten loods, aan den voet van den toren, opgestapeld lag. Nog eer Hagene de wraak beletten kon, steeg de vlam reeds hoog op en een dikke, zwarte, golvende rook, dooraderd met gouden kronkels, verhief zich boven de muren en drong den toren binnen.

Hagene stond voor Hark, die, aan een berkeboom gebonden, den machtigen gunsteling met gloeiend oog en grimmig aanstaarde.

‘Schurk!’ brulde Hark. ‘Verrader!’

‘Neen, ik heb u niet verraden; maar gij hebt mijne woorden verkeerd opgevat,’ en er speelde een helsche lach op Hagene's wezen.

‘Gij hebt mij het leenmanschap beloofd!’

‘Aan u, Hark, aan den dief en strooper, en over wien bij den hertog reeds klachten genoeg zijn ingekomen, om u zonder rechtspraak in de eeuwigheid te slingeren!

Neen, ik heb u beloofd u te *verheffen* boven de anderen; dat was, Hark, u aan eenen boomtak opknoopen en daar uwe romp tot spijs der raven te laten bengelen. Dat ook zal uw deel zijn! Zie, uw nest wordt door de vlammen vernield en dat feestvuur zal uwe *verheffing* verlichten.’

‘Laffe spotter!’

‘Waar is uwe moeder?’

‘In het brandende *Grimma herna*. Die, welke u, monster, het leven redde, zal in de vlammen omkomen.’

‘Neen, ik zal bevelen dat men haar aan den vuurpoel onttrekke. Hoe boos zij ook geweest zij, ik ben haar iets verschuldigd; maar aan u, niets. Gij hebt mij, toen ik klein was, het brood uit den mond ontstolen; toen ik knaap was geworden, hebt gij mij als een hond getrapt en de deur uitgedreven; toen ik jongeling was, zaagt ge met verachting op mij neer en slechts toen ik man geworden, rijk en machtig was, zijt gij kruipend tot mij teruggekeerd en hebt een beroep gedaan op vroeger mij bewezen diensten; doch in uwe ziel haattet gij mij toen nog meer dan weleer.’

‘Dat is waar, en als gij mijne handen niet lafhartig gebonden hadt, zou ik u op dit oogenblik toonen hoe ik u in mijn hart draag, vergulde en verwijfde schurk die gij zijt, gij, die wel aan de borst der Norin gelegen hebt, maar geen Norenbloed in het lijf hebt!’

Hagene was heengegaan; hij wilde inderdaad eene poging doen om Ragna aan den brand te onttrekken; doch de Norin was nergens te vinden en men dacht niet anders, of zij was in den brand omgekomen.

De brand woedde middelerwijl in het oude gebouw, vol vermemelde planken, balken en voorraad van allen aard,

geducht voort. Knetterend werden de vonken, dwars door den dikken rook heen, in de hoogte gejaagd. Weldra stortte de toren met een donderend gedruisch in, en gedurende eenige oogenblikken werd de brand in het binnengedeelte van het gebouw nogmaals krachtig aangehitst; de vinnige gloed vertoonde zich in al de schiet- en kijkgaten.

Het was reeds donker toen de ruiters den terugtocht aanvingen; zij waren tevreden over den uitslag en de koning zou zonder twijfel hunne strenge handelwijze goedkeuren. Het roofnest was in alle geval vernietigd, en dat was een zegen voor den ganschen omtrek.

Den volgenden morgen was de zon nog pas boven den horizon verschenen, om andermaal een blijden dag te verkondigen, of reeds verliet eene vrouwelijke gestalte behoedzaam sluipend het bosch en waagde zich nu eens kruipend, dan eens zich achter de schaarsche denneboomkens verbergend, op de heide die *Grimma herna* omgeeft: - 't was Ragna, die den vorigen avond langs eene koord van den ringmuur naar beneden gegleden was, en op eene haar wel bekende plaats de gracht had doorwaad.

Voor haar was het geen blijde dag, die aanbrak; de zon mocht vroolijk schijnen en de vochtige heide doen tintelen en flikkeren; de leeuwerik mocht zingend opstijgen; frisch mocht de lucht zijn, die over de vlakte waaide - in Ragna's ziel heerschte rouw, haat en wraak, en deze laatste verstikte haar bijna in die wijde open vlakte.

Grimma herna was gansch verlaten; niets leefde daar nog binnen of buiten de muren; geen haan trippelde nog op de binnenplaats, geen stuk vee stond nog op stal, geen paard hinnikte nog aan den ruif: wat de brand had gespaard, was door de Noren, in dienst van Hark, gestolen. Het eenige leven dat men in de nabijheid opmerkte, werd

voortgebracht door de krassende raven, die in den top van den berkeboom zaten, soms neerdaalden en aasden op het lijk van Hark, dat aan een der takken hing.

Ragna stond onder den boom; haar gelaat was bleek en strak; zij weende niet, maar de dood van haren zoon greefde haar. Even als Rispha joeg zij, met een afgerukten tak, de raven van het lijk weg. Dat werk zou zij den ganschen dag volbrengen; 's avonds, bij de opkomende maan, zou zij haren zoon wegvoeren, om later vol haat en wraakzucht, Hagene te volgen, zoo trouw als zijne schaduw.

V.

In den toren van Peronne.

Drie jaren waren sedert de dagvaart, te Villa Pladelle gehouden, verlopen. Dit korte tijdbestek was, voor den afstammeling der Karolingers, eene aaneenschakeling van rampen geweest.

Met behulp der wakkere zonen van het Noorden, dit waren de zonen van deze landstreek, had *Simplex* wel is waar te Soissons het leger van Robert verslagen, al had hij dan ook Robert niet met eigen hand gedood, zooals de rat in den villa-tuin; doch Robert's zoon, Hugo, kwam met nieuwe legerbenden opdagen en de wettige vorst van Lotharingen moest andermaal op de vlucht.

Rudolf van Burgondië, zwager van Hugo, werd nu

koning gekroond; doch Lotharingen bleef zijn wettigen vorst getrouw en weigerde gehoorzaamheid aan den indringer. Ook hier zag men andermaal den Paus van Rome voor het recht partij trekken, want Paus Johan X eischte de herplaatsing van den Eenvoudige op den troon en dreigde al degenen, welke dit zouden beletten, met den banvloek.

De heerschzuchtigen ondersteunden echter den indringer en deze spaarde geene moeite om den ongelukkigen *Simplex* in handen te krijgen. De koning dwaalde rechts en links, zich nu eens verschuilende bij een getrouwen leenman, dan in dit of dat klooster, ofwel onbekend in deze of gene hut.

De graaf van Vermandois, wiens bezittingen aan het Kamerijksche grensden, noodigde den koning tot een mondgesprek uit en de Eenvoudige, geen onraad duchtende, aangezien de graaf altijd een zijner trouwste vasalen geweest was, viel in een loos gespannen strik. Verraderlijk in hechtenis genomen, werd hij in 923 te Château-Thierry⁽¹⁾ gekerkerd.

Kort na zijne kerkering brandde dit kasteel af en de kroonroover deed hem naar het slot van Peronne, aan de Somme, voeren, waar de arme *Simplex* in een jammerlijken toestand, onder lichamelijk- en ziele-opzicht, aankwam, doch eerst den 7 October 929 overleed.

't Was in de maand September 925. Het kasteel van Peronne verhief zich als eene donkere massa boven eene groep stulpen en huizen, rechts en links verspreid gelijk de molshoopen in een veld. Het waren houten en ook wel steenen woningen, doch uiterst nederig vergeleken met het slot, dat men den sleutel van het rijk noemde.

De Somme, die uitgestrekte moerassen vormde, omvatte

(1) *Castrum Theodorici* in Champagne, in eene prachtige gouw aan de rivier de Mar, gelegen.

in hare donkere kronkels het kasteel, eene wezenlijke forteres met ophaalbrug, kanteel en schietgat. Het was overigens een somber verblijf, de stoffelijke uitdrukking van willekeur en onbarmhartigheid.

Niets leefde beneden, tenzij eenige leuden in het wachthuis, of de schuiteman, die langs de rivier voorraad aanbracht. Hooger aan het gebouw bestond de beweging in een paar vogels, die soms in breede lijnen door de lucht streken, en weldra weer in de ruimte verdwenen.

Beneden in het wachthuis zaten vier of vijf mannen, jongen en ouden, met het strenge toezicht belast van alles, wat het kasteel mocht in- of uitgaan. Op het oogenblik dat wij binnentreden, voerde de oude cipier het woord. Men sprak over den koning, die aan de Westzijde des torens gevangen zat, en over Ragna, de Norin, die volgens het zeggen van den schuiteman, weêr in den omtrek rondzwierf.

‘Dat is een boos wijf,’ zegde Delm de cipier. ‘Ik geloof dat ze duivelskunsten onder haar kleed meêdraagt. Wat zou zij nu in 't zin hebben, die Norin! Weet ge wel, dat zij het is die den gevangene van hierboven in de handen van den graaf van Vermandois geleverd heeft?’ fluisterde hij.

‘Ja, kom, Delm, vertel dat nog eens, en ik beloof u een slok frisschen wijn uit mijne kruik,’ zegde de hoofdman der wacht.

Men zat bij het vuur, waarop een der manschappen den soberen avondkost voor allen bereidde.

‘t Was,’ zoo ving de oude cipier aan, die gaarne vertelde en op wiens wetenschap men nooit tevergeefs beroep deed, ‘t was in den jare O.H. 923. De koning was door zijne laatste getrouwen verlaten. De leenmannen van het Noorden, bij welke Karel nog aanhangers vond, waren verre af. Zijn laatste paard had hij tegen de kleeding van eenen veehoeder, eigenlijk tegen eenige

schapenvachten, verruild en zoo vermomd dwaalde de sukkelaar door bosch en heide, in de hoop dat hij het grondgebied van den graaf van Vermandois bereiken zou, in wiens trouw hij nog geloofde.'

'Arme *Simplex!*' viel de kookmeester spottend in de rede, terwijl hij met een grooten houten lepel door den ketel met melk roerde.

't Was,' zoo ging de cipier voort, 't was een onstuimige avond; de regen sloeg met geweld neer; de wind joeg bulderend over de heide. 't Was of de booze geesten, God zegene ons! ten allen kante waren losgebroken. In eene leemen hut, aan den voet van eenen heuvel, omringd door bremstruiken en struweelen, zaten twee veehoeders en eene slonzerige vrouw bij het turf- en houtvuur, want het was een koude voorjaarsavond. Man en vrouw waren reeds oud; de derde aanwezige, een bleek man met groote en verdwaasde oogen, was nog in den bloei des levens.'

'Dat was de koning!' riep een der jonge knechten.

'Otto, indien gij mij nog onderbreekt, zal ik het aan u overlaten te vertellen,' zegde de oude cipier barsch en een vlammden blik op den jongen werpende, die bedeesd lachte en nu strak voor zich in de vlammen staarde. 'Die bleeke veehoeder was pas een uur geleden in de eenzame hut van den lijfeigene aangekomen en had om onderkomen gesmeekt, 't geen hem menschlievend werd toegestaan; doch de pap en het zwart brood wilden hem niet smaken.'

'Hij was gewis wat beters gewoon,' zegde de oude, die de melk roerde.

'Dat dacht ook de oude veehoeder, als deze zijne magere vingers opmerkte; als hij hem strak in het vuur staren en een traan in het oog blikkeren, of hem benauwd opschrikken zag, wanneer de wind de hut deed kraken. Op de vragen in wiens dienst hij was, wiens vee hij hoedde, waar hij vandaan kwam, waarheen hij ging, had

hij ofwel niet, ofwel onduidelijk geantwoord. Toen de rukwind andermaal opstak, de hut schudden deed en de rook neersloeg, zoodat de aanwezigen eene stonde de oogen dicht nepen om ze tegen den bijtenden rook te bevrijden, had plotseling een vierde persoon in de hut plaats genomen.'

De kok hield op met in de melk te roeren en luisterde, evenals zijne makkers, met ingehouden adem.

'Toen de drie personen de oogen weer openden,' hervatte de cipier, 'zagen zij eene vrouwengestalte voor zich staan, die druipnat was en hare kleêren schudde, onder het mompelen van 'Helsch weêr!'

'Ragna!' riep de jongen die straks eene eerste verrassing, welke de verteller den toehoorder had bespaard, deed mislukken, en Delm hield van verassingen in het vertellen.

Ditmaal vergenoegde de cipier zich zijne vertelling plotseling te staken, en den jongen melkmuil eenen blik van verachting toe te werpen, doch de man met den houten lepel zegde plotseling en gramstorig:

'Och, spreek voort, en stoor u om dien jongen blaffer niet! En gij,' voegde hij er bij, zich tot den onderbreker richtende, 'als gij den mond nog opendoet, stop ik hem met een lepel melkpap!'

Delm hervatte:

'De vreemde was, men wist niet juist langs waar, binnen gekomen; want de gevlochten horde, die voor deur diende, was andermaal toe. Dat deed den ouden veehoeder huiveren; hij ging dan ook wat terzij toen de gestalte het vuur naderde, en zijne vrouw, in eenen hoek verscholen, sloeg een kruis. 'Helsch weêr,' zegde het wijf; en zich tot den man in de schapenvacht richtende, voegde zij er bij: 'Gelukkig dat gij hier zit!'

De man, tot wien deze woorden gesproken werden, ontstelde en staarde de binnengetredene scherp aan. De

vrouw droeg een, door regen en wind, wanordelijk geworden kleed. Van welke kleur dit kleed was, kon men niet zeggen, ten gevolge der natheid. Het aangezicht der vrouw was mager, haar oog zwart en doordringend en uit de kap, die zij over het hoofd had geslagen, kwamen eenige klissen grijze haren te voorschijn. De zwerfster naderde het vuur, en hoe meer zij naderde, hoe meer de man in de schapenvacht achteruit wilde schuiven; doch hij zat reeds tegen den wand. Zij stak hare roodblauwe en knokkelige vingers naar de vlam uit, knokkelig als hadden zij reeds eenige jaren in het graf gelegen en toen de warmte voelbaar werd, steeg de damp van geheel het lijf op. 'Hoe ver ben ik van de abdij van St. Quintijn!' vroeg zij eensklaps, zich tot den veehoeder wendende - 'Die zult ge zeker dezen avond niet meer bereiken,' was het antwoord; 'het weêr is daarenboven omstuimig.' - 't Geeft niets,' zegde het wijf. - 'Bar....' - 'Dat acht ik niet.' - 'Helsch.' Het wijf lachte.'

Niemand onderbrak nog in het wachthuis; de jongen staarde voor zich uit en strak in de vlammen; de paproerder liet den lepel rusten, bij gevaar van het melk te laten aanbranden. De cipier vertelde voort:

'De heî is donker,' hervatte de veehoeder. - 'Ik vind er mijnen weg, gelijk bij klaarlichten dag,' antwoordde het wijf. - 'Het bosch aan gene zijde der vlakte is als een muur ineengevlochten.' - 'Dat is voor mij geen hinderpaal.' - 'God zegene ons!' morde de vrouw van den veehoeder, want zij was nu overtuigd, dat eene tooverkol hare hut bezocht. Het groote oog van den man in de schapenvacht volgde al de bewegingen van de vreemde vrouw; toen deze hem andermaal strak aanstaarde en grijnslachte, werd hij bang.'

De cipier trok de neusvleugels op en wees op den ketel, als om den kok te waarschuwen dat de pap aanbranden zou.

‘Geef mij uwe hand,’ zegde het wijf tot den man in de schapenvacht, “en ik zal u zeggen wat lot u te wachten staat.” - De vreemde veehoeder aarzelde en verborg zijne handen achter den rug; doch het wijf drong aan en toen zij eindelijk de hand vast had, zag zij den man andermaal strak aan, en wierp dan haren blik weêr op de hand. Deze laatste was fijn en eêl gevormd en geenszins vereelt, hetgeen juist het karakter van de hand eens armen veehoeders niet was. “Aan dien vinger,” zegde zij fluisterend, “ontbreekt den “vingerlinc van goude”.” De veehouder en zijne vrouw, in eenen hoek der hut als ineengedrongen, hielden den adem in en spitsten de ooren, om ten minste iets meer te verstaan.’

De nieuwsgierigheid was misschien nog veel grooter rond het vuur van het wachthuis. Wat kon die Delm toch goed vertellen!

‘En toen?’ vroeg de paproerder.

‘Eindelijk stond het wijf op en zegde: “Gegroet, *Simplex*; gegroet, koning van Lotharingen!” De vermonde beefde als een riet en de oude veehoeder en zijne vrouw zakten bijna van schrik op de knieën. De koning van Lotharingen zat in hunne stulp voor het vuur, arm en uitgeschud! Zijn troon was een zwarte en ruwe houten bank; zijn koninklijke mantel een vuile schapenpels; voor scepter kon hij een stuk brandend hout nemen en voor geurige wierook, die men soms in zijn paleis brandde, de walm van het aan de punten sissend en kokend eikehout!’

‘Wat diep verval!’ waagde nu de jonge wapenknecht te mompelen.

‘De koning beefde als een riet, zeg ik. “Gij moogt mij niet verraden!” smeekte hij als een knaap, die op eene wildstrooperij betrapt wordt.

- ‘Ik zal u integendeel redden!’ gaf het wijf ten antwoord. - “Redden?” mompelde de koning die aan dat woord geen geloof kon slaan; ‘wie zijt gij dan? -

“Ik,” zegde het wijf, “ik ben Ragna, de Norin!” - “Ragna?” - “Ja, de voedstermoeder van uwen Hagene.” - “Hagene zegde altijd dat gij boos, heel boos waart.” - “Alleen Hagene was boos,” liet er het wijf op volgen en er speelde een duivelsche lach op het gelaat der Norin. “Luister!” zoo sprak zij voort, en mengde den naam van den graaf van Vermandois, van den trouwen vassaal des konings, in hare beloften. Die naam tooverde eene glinstering van hoop op de lippen van *Simplex*. Met een kinderlijk gemoed greep hij de redding aan, zij mocht dan ook van die afschuwelijke vrouw komen.’

‘Ja, 't is een afschuwelijke heks! ‘onderbrak de man met den houten lepel.

‘Wij zijn in dienst van koning Rudolf, maar toch stoot het een eerlijk man tegen de borst als men weet hoe de ongelukkige koning werd verraden,’ hervatte Delm.

‘Stil, Delm, stil! De ondergaande zon geeft geen warmte, alleen de opgaande koestert!’ zegde een der mannen, die nog niet gesproken had.

‘Gij hebt gelijk, ofschoon de burggraaf zelf niet erg Rudolf's gezind is.... Ook de H. Vader te Rome erkent Rudolf's kroning niet....’

‘Nu, nu, laat dat rusten!’ en de paproerder zag achterdochtig naar de deur.

De cipier dacht er ook zoo over.

‘De Norin,’ zoo vertelde hij voort, ‘was den vluchteling in de laatste dagen stap voor stap gevolgd gelijk de hongerige wolf zijne prooi, totdat zij hem eindelijk alleen en verlaten, dus in hare macht vond. Ja, hij was alleen: de koningin, de zuster van koning Adelstan, van Engeland, had bij den val van haren echtgenoot, met haar tweejarig kind⁽¹⁾ naar het rijk haars broeders de vlucht genomen;

(1) Om reden van dien overtocht, werd dat kind later Lodewijk *van over-zee* genoemd.

's konings getrouwen waren gevangen genomen; van koninklijke weelde was geen schijn meer: armoede was 's vorsten deel. Zonder iets kwaads te vermoeden, werd de veehoeder de gevangenenbewaarder van den koning, totdat deze er in toestemde eene bijeenkomst met den graaf te hebben....'

'Nu, nu,' zegde de man met den houten lepel, 'laat ons daar over stappen. De muren hebben somtijds ooren, Delm!'

't Zij zoo: terwijl de *Simplex* dacht, dat men hem naar zijn getrouwen vassaal voerde, bracht men hem door dik en dun, bij nacht en ontij, half naakt, hongerig en ellendig naar het kasteel van Theodorici⁽¹⁾, waar ik hem op den dorpel ontving. De arme drommel weende en ik ook. 's Avonds zag ik Ragna, die bij den schijn van het wachthuisvuur de Judas-penningen telde, waarvoor zij den armen meester had verkocht en geleverd.'

'Delm, Delm!' fluisterde een der knechten waarschuwend.

Delm besloot zijne geschiedenis eenigszins te verkorten.

'Korten tijd na 's konings komst in het kasteel,' zoo hervatte de cipier, 'brak er onverwacht brand uit en niet zonder moeite redde ik den koning uit de vlammen. Wie was de oorzaak van die verwoesting? Ik weet het niet, maar ik herinner mij nog zeer wel, dat de Norin in het schijnsel der vlammen, als eene bezetene ronddansde. Toen wij den gevangene, op hooger bevel, door eene stevige wacht omgeven, naar herwaarts, naar de moerassen van Peronne voerden, vergezelde ons dat helsche wijf en meer dan eens moest ik haar als eene booze wesp van den ongelukkige weggagen. Slechts toen zij bespeurde, dat zij hier geen toegang kon vinden zakte zij af om elders gewis nieuw kwaad te brouwen. Nu is zij sedert eenige weken

(1) Château-Thierry.

andermaal hier verschenen; doch ik zal haar weeren, die venijnige adder!...'

Delm vertelde nog van den armen gevallen koning, dien hij tweemaal daags ging bezoeken, doch wij zullen liever zelf den trap opklimmen om *Simplex*, dien wij eens te Villa Pladelle nog in vollen glans ontmoet hebben, in zijne gevangenis te zien.

Deze laatste was tamelijk ruim, met eene lage deur gesloten en alleenlijk verlicht door een met ijzeren spijlen bezet luchtgat, dat aan de binnenzijde met een houten blad kon gesloten worden.

De meubelen in de gevangenis bestonden uit eene houten bank, een paar grove aarde potten, eene kruik met water, een houten brits, waarop een paar dikke en ruwe dekens lagen; aan den muur hing een grof gesneden kruisbeeld en daarin stak, tusschen een der ramen, een verdorde gewijde palmtak. Op een steenen uitstek onder het beeld lag een gebedenboek. Ziedaar alles wat den Eenvoudige van zijne koninklijke pracht overbleef!

De dag liep ten einde. De zon ging onder zij deed den plas der Somme met een helderen gezevenkleurden gloed tintelen. Tusschen het lisch, riet en gras werd het drabbig water hier en daar gekleurd, als lagen daar groote peerlemoeren schelpen. De vorschen kwaakten en over het moeras dreef nog een pluvier of een reiger.

Voor het luchtgat stond de gevangen koning. Hij leunde met de ellebogen op de steenen, en liet de kin in de twee uitgespreide handen rusten. Het groote, goedige oog, dat nog doffer was geworden in het magere, bleeke wezen, staarde zielloos door de traliën en over het landschap.

Veel was hij verouderd, sedert wij hem te Villa Pladelle ontmoetten; maar ook wat had de arme man veel geleden! *Simplex* had echter zijn lijden met een stil en onderworpen geduld gedragen; zijne verstandsvermogens waren door al de wederwaardigheden, vooral na den

dreigenden brand van Château-Thierry verzwakt, en soms als hij iemand zijne gevangenis hoorde naderen, als de sleutels in het slot draaiden, overweldigden hem hevige zenuwaandoeningen.

Alleen voor Delm bedaarde hij; maar voor den meier of burggraaf was hij meer dan eens op de knieën gezakt, en had weenend als een kind gesmeekt: 'Och, doe mij toch geen kwaad meer!' Zoo diep was de afstammeling van Karel den Groote, van den machtigen reus, die Europa onder zijne vuist bukken deed, gevallen!

Nu, zeggen wij, stond hij voor het venster en staarde in het Westen, op het prachtig geëmailleerde water. Zijn oog volgde de vogels die over het moeras dreven; hij staarde op de wolkjes die met purpergouden randen aan den hemel hingen te droomen. De rivier rimpelde zich Westwaarts, dat was naar zee, die de gevangene wel is waar niet zien kon, doch op wier strand hij meer dan eens had gestaan, om de broze schuit, die de Frankische kust verliet, na te oogen.

Aan gene zijde van die zee lag Engeland, vanwaar zijne echtgenoot, de zuster van dien krachtvollen koning Adelstan, gekomen was, om in volle heerlijkheid op den troon der Karolingers plaats te nemen en waarheen zij vluchtend met haar tweejarig kind, vervolgd door staal en vuur, was teruggekeerd, toen *Simplex* in 923 van den troon werd gestooten.

's Avonds stond de koning voor het venster of beter gezegd voor het luchtgat, al waaide de wind dan ook nog zoo nijdig binnen; al sloeg, in den winter, de hagel dan ook door de spijlen; al was de arme koning dan ook blauw van koude. *Simplex* zag verlangend uit of niemand van die zijde kwam opdagen. In den opstijgenden vogel dacht hij soms een wuivenden, een gelukaanbrengenden sluier of doek te zien; in eene donkere wolk, die zich boven den gezichteinder verhief, de verjaagde koningin

zelve of in de schaduwen van het riet, zijn heimelijk naderschuivend kind, den kleinen Lodewijk.

Wat zou het den armen man goed hebben gedaan aan het hart, als hij dat kind nog eens mocht omhelzen! Wat moet de lieveling groot geworden zijn! Zou hij ook soms naar zijnen vader vragen? Zou zijne moeder hem dezen niet leeren kennen? Deze en andere vragen verdrongen zich in den geest des konings, en hij wischte eenen traan uit de oogen. Toen de zon als een gloeiende bol in het donker water der Somme verdween, zegde de gevangene diep bedroefd: ‘Er zal vandaag weer niemand komen!’

Op dat oogenblik viel zijn oog op een zwarte boot, die niet door het open vaarwater, maar door de waterplaatsen tusschen het riet kwam opzetten en in deze moeilijk voortwoelde. De personen in die boot wilden denkelijk den toren naderen, zonder door de mannen in het wachthuis gezien te worden.

De gevangene trilde van aandoening: hij drong zoo dicht mogelijk tegen de traliën van het lichtgat en zag, en luisterde. Eensklaps week hij achteruit; hij had eene vrouwelijke gestalte gezien, die eerst aan 't roer zat en nu, tusschen het riet gekomen, oprees, de twee handen, in den vorm van spreekhoorn, aan den mond bracht en den koning iets toeriep. Wat? dat verstond *Simplex* niet, doch 't kon geene goede tijding zijn, want er volgde een hatelijke, een duivelsche lach.

De koning herkende de Norin; een bange schrik greep hem aan; hij sloeg het vensterblad toe en kroop in een der hoeken van zijne gevangenis ineen, als wilde hij zich zoo klein mogelijk, ja, onvindbaar maken.

Het geroep, dat uit het riet opsteeg, had de wachters opmerkzaam gemaakt, en de cipier, die op de ophaalbrug stond, riep haar toe dat als zij zich niet verwijderde, hij haar eenen pijl in de ribbekas zou doen schieten, hetgeen niet den minsten indruk op Ragna scheen te maken, want

zij zelf stuurde de schuit in het vaarwater en naderde aldus, rechtstaande in het vaartuig en als om Delm uit te dagen.

Toen zij dichtbij genoeg gekomen was, om zich te doen verstaan, riep zij den haar goed bekenden cipier toe:

‘Delm, hond van een Karolinger, zeg eens aan uwen domkop van eenen meester, dat het tweede deel mijner wraak volbracht is; dat de vergulde bedelaar, dien men Hagene noemt, in de handen van het gerecht is geleverd, en dat eindelijk de machtige Hendrik van Duitschland⁽¹⁾ tot vorst van Lotharingen is erkend. 't Is uit met den Karolinger van overzee, 't is uit met den Burgondiër!’⁽²⁾

‘Wat zegt ze?’ morde Delm met eene gesmoorde stem. ‘De Lotharingsche grooten zouden den wettigen koning afvallig zijn geworden en den vreemdeling aankleven?’ en Delm trad diep getroffen over die tijding het slot binnen.

Ja, de Lotharingsche leenmannen kozen liever eenen vreemdeling tot vorst dan eenen Burgondiër; de Duitsche vorst was ten minste een zoon uit den germaanschen stam, waaruit de Karolingers, zoowel als het grootste deel der Lotharingers gesproten waren.⁽³⁾ Ragna bedroog zich; men keerde, door die keuze, veeleer naar den germaanschen oorsprong terug.

Toen Delm 's morgens zeer vroeg, bij het krieken van den dag, de deur der gevangenis ontsloot, vond hij

- (1) Koning Hendrik was op vraag der Lotharingsche grooten in deze landen gevallen, met het inzicht de betwiste kroon te bemachtigen, en het rijk bij Duitschland te voegen.
- (2) Die band (tusschen midden- en west-Frankrijk), zegt David, had nimmer veel sterkte gehad, «omdat hij aan de natuer zijne kracht niet ontleende, want in de beide ryken heerschte eene gansch verschillende nationaliteit. Van dan af, namelyk van dat jaer 925, is dan ook België aan Germanië verbonden en de koning van Duitschland de leenheer gebleven van al de Lothryksche Staten.»
- (3) David.

Simplex nog altijd sidderend, en met groote verdwaalde oogen rondstarend, in den hoek zitten. Naar gelang Delm hem welwillend toesprak, en vooral toen de grauwe kat van den cipier mee binnensloop, werd de arme koning kalmer.

‘Ik dacht,’ zegde de koning zacht, ‘dat gisteren avond mijne vrouw en mijn kind ginds verre op de heuvels stonden, mij wenkten en mij kushandjes toewierpen. 't Was integendeel een booze geest, God zegene ons! die bedrieglijk op de hoogten stond te wenken; want eene booze slang sloop door het riet en den toren nader, en ik voelde dat zij mij in het hart beet. Och, Delm, zeg dat men mij vrij late en ik zal, als een arme pelgrim, recht naar het zeestrand gaan, en als er geen schuit is om mij op te nemen, zullen Gods lieve engelen mij wel opheffen en over zee dragen!’

Delm wendde zich om en wischte eenen traan uit de oogen. Hij mocht immers niet aangedaan schijnen, hij, een gevangenenbewaarder! O, ware Delm meester geweest, hij had sedert lang de deuren van den toren opengezet; maar bij duren eed had hij gezworen, nooit aan zijnen plicht te kort te blijven, en aan dien eed zou hij ook niet falen. Van de tijding dat koning Hendrik den overweldigden troon van Karel's stamhuis in bezit genomen had, zou Delm niets zeggen. Waarom den armen koning het schrale straaltje hoop ontnemen, dat de Lotharingsche grooten eens zijnen zoon, zijnen Lodewijk, op den troon zouden plaatsen!

Een half uur later was *Simplex* weer gansch bedaard, geduldig en onderworpen. Hij had gebeden, en in zijn gebed andermaal vertrouwen geput. Nu slofte hij, zijne bloote voeten in een paar versleten en scheef geloopen schoeisels gestoken en blootshoofds, met eenen lach op het bleeke wezen, door de gevangenis. De Karolinger trok langzaam een schapenpoot, aan een koordje gebonden,

over den vloer en de behendige en verradelijke sprongen der kat, deden *Simplex* lachen en verkortten den tijd in zijne gevangenis.

VI.

Villa Pladelle.

Welk is eigenlijk de beteekenis van 't woord *villa*, zooals hooger in Villa Pladelle is aangegeven? De Karolingsche koningen hadden, in hun uitgestrekt rijk, een groot getal verblijven⁽¹⁾, die juist niet altijd paleizen waren, maar niet zelden groote landhoeven, *Villae regiae* genoemd.

Met dat woord verwart men niet zelden dat van *palatia*. In alle geval kwam de vorst zich in dit of dat verblijf, het mocht dan *villa* of *palatia* zijn, voor een bepaalden tijd vestigen, hetzij de staatkundige omstandigheden hem daartoe dwongen, hetzij hij enkel daarheen toog, omdat er een ruime voorraad van levensmiddelen vergaderd lag.

Zoodra de proviand echter verteerd was, trok de vorst weer naar een ander verblijf en keerde slechts naar het verlatene terug, als de voorraadschuren gevuld waren, hetgeen eerst na drie jaren het geval was.

(1) Men vindt er bij sommige schrijvers, onder Karel den Groote, 176 opgeteld, waarvan veertien of vijftien in België. Men erkent echter dat het getal onvolledig is.

Behalve die aanzienlijke hoeven telde men er nog een aantal kleinere, heinde en verre verspreid, die geroepen waren om bij te dragen tot het vullen van de centrale voorraadschuren. Ook deze mindere hoeven droegen den naam van *villa*, zij leverden jaarlijks een bepaald getal paarden voor den krijgsveld, runderen, schapen, varkens, allerlei pluimgedierte en onder andere pauwen, die destijds eene koninklijke lekkernij waren; verder honing, olie, klaver, koren, vlas, kemp, wol, enz.

Villa Pladelle moet een der hoofdhoeven zijn geweest; dit getuigt de dagvaart aldaar gehouden.

In de 10de eeuw en reeds vroeger waren deze eenzaam gelegen verblijven door wallen, muren en grachten omringd, door torens beschut en dit zal ook hier het geval zijn geweest.⁽¹⁾

Dergelijke hoeve stond onder het toezicht van eenen voogd, meier of *major*, hofmeester of *villicus* genoemd, en deze had niet alleen landbouwers, maar ook ambachtslieden onder zijn beheer, welke laatsten onder de leiding van *decani* of dekens stonden, terwijl het toezicht van den vrouwelijken arbeid aan de meieresse of eene andere vrouw was toevertrouwd.

Eene *villa* bevatte niet zelden verscheiden honderden ambachtslieden; ook vele vrije mannen, die voor loon werkten. Had de *villa* weinig inwoners, dan sprak de *major* of *villicus* recht; was de bevolking integendeel talrijk, dan was er een baljuw of *balivus*, of een schout, *scultetus*, of ook wel een proost, *praepositus*, om de wet uit te leggen en toe te passen.

(1) Volgens een kaartje, door den landmeter van het kadaster, den heer van Borrenbergen, te Stratum bij Eindhoven, ons beschikt, zijn de grachten, die met het riviertje in betrekking stonden, nog aangeteekend op de kadastrale kaart. Die teekening komt zeer wel overeen met de teekening, door Van Loon meegedeeld, en dus ten onrechte door Huyde-coper, Van Heurn en anderen als zonder waarde bespot en geloofend.

Sloeg de vorst zich in eene *villa* neer, dan veranderde natuurlijk het personeel. Een aantal hooge beampten, ridders en knapen, geestelijken van allen rang, namen de plaatsen in. Dan verscheen daar de kanselier, de seneschalk, de bottelier, de konstabel of stalgraaf, die allen te zorgen hadden dat er in de *villa* den vorst en zijnen stoet niets zou ontbreken. Dan werden niet zelden de handwerkslieden, die in het *curtis*⁽¹⁾ huisden, door de knechten en knapen der edelingen verdrongen, welke laatsten het *herebergum*⁽²⁾ betrokken.

Toen wij dus in 922, en tijdens de dagvaart, Villa Pladelle bezochten, konden wij niet veel van hare wezenlijke inrichting opmerken; nu echter, drie jaren na deze heuglijke plechtigheid, heeft zij hare vreedzame beweging hernomen, doch deze laatste heeft veel onder den invloed der tijdsomstandigheden en de verre afgelegenheid der *villa* geleden.

Nog zamelde de voogd of *major* de jaarlijksche schattingen, zooveel mogelijk in; doch dit gebeurde niet zonder moeite en niet zelden onttrokken zich de ondergeschikten ten eenemale daaraan, zooals zij ook niet meer regelmatig in het voorjaar voor den krijgdsdienst opkwamen. Men wist dat het land in opschudding en de koning onttroond was; dat vele grooten weigerden den Burgondiër te erkennen, en de Paus van Rome de stavere van het onrecht met den banvloek straffe, en 't was dus niet te verwonderen, dat de onderhoorigen ook het juk der schattingen, tienden en straffen afschudden en de meerderen trotseerden.

Toch bevatte Villa Pladelle andermaal een tamelijken voorraad levensmiddelen, en deze wekte, in den toestand, waarin zich het rijk bevond, de hebzucht van velen op.

(1) Van welk woord, naar men beweert, *bassecour* is afgeleid.

(2) Van waar *herberg* en *herbergen*.

Reeds onder Karel den Groote had de baanstrooperij eene zekere uitbreiding genomen; men begrijpt dat, als deze bestond toen eene sterke hand den scepter hield, zij nog meer uitbreiding nam onder de zwakke Karlingers.

Die welke door de grooten uitgeplunderd, door de boeten of den krijgsdienst ten onder gebracht waren, werden baanstroopers. Berooide en ook wel gegoede, maar hebzuchtige edelen, sloten zich bij die schurken aan, en beschouwde men inbreken en stelen als een misdrijf; het uitplunderen van den reiziger werd als een ridderlijk feit beschouwd.⁽¹⁾

Hark de Noor was een van die, welke dit ambacht, op eene tamelijke ruime schaal, in Taxandrië gedreven had; zijn dood was dus meer dan verdiend, doch de bende, die hem omringde, was in 't geheel niet uitgeroeid.

't Was omtrent het feest van *Theophania*⁽²⁾, dat de Noren nog veelal *Julfeest* noemden, en door heidensche traditiën uit het sneeuwig vaderland meêgebracht, in het midden onzer bevolking vierden, al preêkten onze christen zendelingen dan ook tegen het overplanten van alle heidensche gebruiken. Voor hen, voor de Noren, was het feest nog altijd het licht der aarde; 't was nog niet het licht des hemels gelijk voor ons.

Ragna had meer dan eens de oude traditie verhaald, hoe in het grimmige land, het licht eens vijfendertig dagen in de dikke duisternis verscholen bleef, en toen men eindelijk op de hooge bergen geklommen was en aan den wijden horizon het licht andermaal zag doorbreken, ontwaakten zelfs de dooden, schudden stof en zandkorrels van hunne doodskleêren en kwamen recht op hunne grafterpen staan, om het licht welkom te heeten.

Dat was het *Julfeest*, het feest van Thor en Odin, en

(1) Zie het *Capitulare apud Silvacum*.

(2) Eigenlijk het Kerstfeest.

daarom slachtten de Noren op dien dag nog altijd eenen bok, en dronken, en dansten, en slempten soms op de dierlijkste manier.

Dat hadden zij ook nu gedaan in eene groote schaapskooi, die in de heide van Hulesläüm gelegen was. De wanden der kooi waren opgestapelde plaggen, en het dak bestond uit sparren en riet. 't Was een tamelijk ruim gebouw dat, van buiten gezien, aan eenen met sneeuw bedekten heuvel geleek. Aan de zuidzijde diende eene gevlochten horde tot deur, en langs deze, alsook door eenige reten in het oude dak, ontsnapte de rook van het vuur dat binnen gestookt werd.

Binnen lag, zat en stond eene bende van een twintigtal kerels, vrouwen en mannen, rond het turf- en houtvuur. De drinkhoren met gerstenat ging gedurig rond en zoo woest rukten de drinkers elkander den kroes uit de hand, dat het nat soms sissend in de heete asch spatte. Vele aanwezigen waren dronken.

Wat den bok betrof, die was reeds letterlijk verslonden: alleen de schenkels rechts en links geworpen, alsmede de stank, die van eenige in 't vuur gesmeten pooten en ribben voortkwam, getuigden nog van de feestviering.

De aanwezigen waren meest allen in den bloei der jaren; hunne kleeding, niet zelden uit dierenvellen en vachten bestaande, was ordeloos en armoedig. Allen waren gewapend, ofschoon nog altijd de stok het eenige wapen was dat de lijfeigene dragen mocht; doch men begrijpt met wat uitvaagsel men hier te doen heeft, en men vergete niet, dat wij ons in een schier regeeringloozen tijd, vooral wat deze landstreek betrof, bevonden.

Tegen eenen boomstam, die het dak ondersteunde, leunde een lange, magere kerel, met zwart haar en dikke wenkbrauwen boven het donker oog. Hij had zich in eenen mantel gewikkeld, die op meer dan eene plaats van gaten voorzien was, waarvan er een doorgang gaf aan

het gevest van het zwaard. Van voren hield de man den mantel met de rechterhand toe, en de gouden ring, die aan den vinger blonk, teekende den edelman aan.⁽¹⁾

Die zwijger, welke te trotsch was om meê van den bok te eten, of met de anderen uit denzelfden kroes te drinken, was echter niet te trotsch om met de schurken op roof uit te gaan. In zijne *villa* of slot teruggekeerd, braste hij met het oneerlijk verkregen geld, spottend met de wetten van God en menschen. Op eenen hoop plaggen, meer in de schaduw, vertoefden nog een paar knapen van dezelfde soort.

Bij het vuur zat Ragna, die deze gansche vergadering met haren helschen adem scheen te bezielen. Zij was sedert lang de geest des oproers; zij had aan de schuimers gezegd geen dienstbaar werk voor de grooten meer te doen; geene wagens of karren, geene zadels of toomen, geen speeren of helmen, geen kouter of spa meer te maken, en vooral niet meer hun bloed voor den vorst te vergieten; zij had aan de vrouwen ontraden nog te spinnen, graan met de hand te malen, vee te verzorgen - kortom, welke *vroondiensten* dan ook, te bewijzen.

De meesten, die daar aanwezig waren, hadden hunnen eigendom verspeeld, waren óf voor dieverij veroordeeld, óf voor weigering in het volbrengen van den krijgsdienst beboet óf zelfs ter dood verwezen; zij hadden geweigerd den koren-, vee- of gereidecijns⁽²⁾, te betalen en hun bezit moedwillig zoek gemaakt; kortom, zij waren de plaag, die alle vorsten, ook Karel de Groote, hadden bestreden en die, niettegenstaande alle pogingen, tot op onzen tijd voortduurt, namelijk de straatroof.

Sommige kerels zongen in koor een slemplied, terwijl anderen lachten, schertsten of twistten. Niemand riep hen

(1) Vrijen droegen zilveren, lijfeigenen koperen ringen.

(2) Cijns in ijzerwerk, als bijlen, messen, bekers, hoefijzers, enz

tot orde; niemand was, in die ordelooze bende, de meester, of ten minste deze liet zich niet gelden. Ieder stond of plaatste zich op een onafhankelijk standpunt. Hadde deze genen met het mes neêrgestoken, de anderen zouden er zich waarschijnlijk niet erg om bekommerd hebben.

Buiten blies men op eenen stieren horen.

‘Daar zijn de helpers!’ zegde Ragna, stond haastig op, en ging, gevolgd door een aantal kerels, naar buiten.

In een rijzigen denneboom, die deels met sneeuw bedekt op de heide stond, bemerkte men een forschen kerel. Hij bevond zich op de hoogste takken, en staarde van dat punt over de witte vlakte, om te zien wie in aantocht was, vriend of vijand. 't Was deze schildwacht, die op den horen had getoet.

Op het sneeuwveld, Oostwaarts, teekende zich eene zwarte beweeglijke massa af, en op deze waren aller oogen gericht, toen de man in den denneboom andermaal op den horen blies en met een langen stok in eene Noordwestelijke richting wees. Daar, aan die zijde, bewoog zich eene zwarte-gestalte, die over het witte veld naderde.

‘'t Is de veltenaar!’⁽¹⁾ zegde een der mannen aan de schaapskooi.

‘Neen, die moet van Haperdum komen. 't Is integendeel die schurk van eenen bevervanger⁽²⁾; hij komt gewis met goede tijding van de *villa*, want hij zwaait zegevierend den stok boven het hoofd.’

‘Ja, 't is de pelsendief!’ herhaalde men.

Toen Herman de bevervanger nog op geruimen afstand van de schaapskooi verwijderd was, riep hij reeds: ‘Goed nieuws!’

(1) Die in de *villa* zorg te dragen had over de hazewinden.

(2) *Bevarii*, zegt Hincmarus. Tijdens Karel de Groote was dit ambt in aanzien. Er moeten dus, zegt David, bevers in onze rivieren gehuisd hebben.

De zoogenaamde ‘pelsendief’ was een groote kerel met ronden kop, kleine ronde oogen, kleinen propneus en vluchtend voorhoofd. Schouders had hij schier niet, maar zijn lichaam was breed en gespierd, zijne vuisten goed gekneukeld. Hij droeg eene eng sluitende leêren broek, leêren vest en leêren hozen, met de haren naar binnen. Van buiten was die kleeding zwart glimmend geworden, zoodat de man heel veel geleek, in kop en huid, op eenen zeehond, die een oogenblik buiten water en op het zand verscheen.

Naar zijne kleeding te oordeelen oefende Herman nog altijd zijn ambt uit, en joeg hij nu den bever op 's konings rivieren voor eigen rekening. Sedert jaren was hij voor dieverij uit de *villa* gejaagd, en vandaar dat hij nog in de wandeling den niet zeer eervollen naam van den ‘pelsendief’ droeg.

‘Welnu?’ zegde Ragna ongeduldig.

‘G.... g....oed nie.... nieuws!’ was het antwoord; doch de bevervanger hijgde te hevig om het goede nieuws in eenen adem te vertellen; daarbij, de man stamelde soms.

‘Spreek op!’

De breede borst van den pelsendief ging als een blaasbalg op en neer.

‘Ra.... Ra.... Rad....’

Al de omstanders berstten in gelach uit.

‘Wat is er van Radhulf?’ vroeg Ragna.

‘.... is w.... w....eg.’

‘Hoe, weg?’

‘Wel ja, heb ik u dat niet gezegd,’ liet de edelman met den gapenden mantel nu hooren, tamelijk slecht geluimd omdat men niet reeds sedert lang geloof aan zijne woorden had gegeven.’ Hij moest naar Duitschland, naar koning Hendrik.’

‘En nu is hij weg?’ herhaalde Ragna, zich niet tot den mukkenden ridderbaanstrooper, maar tot den bevervanger richtende.

‘Ja.... a; w.... weg!’

Een juichtoon steeg uit de bende op. Radhulf de groote, stoute, reusachtige meier of voogd, die alleen in staat was om eene geheele bende, zooals die welke wij voor ons hebben, als koren tusschen zijne vuisten te malen; die, alleen op de muren staande en van daar schietende, gansch de troep zou hebben neergeschoten - immers, hij kon de sterren wel uit den hemel schieten, had Wilhelm eens gezegd.

Nu men dit nieuws vernomen had, en dat Ulf, de deken der wagenmakers, met het oppergezag bekleed was, scheen men in de bende, die middelerwijl door de aangekondigde groep versterkt was, niet meer te duchten: Ulf was immers een der samenzweerders! Men lachte met den hakkelaar, men spotte ongenadig met hem toen hij ‘een ri.... ri.... ribbe.... stuk van de.... de.... den bok’ vroeg, en men gaf hem de troostrijke tijding, dat hij in de *villa* zijnen *julbok* eten zou.

De bende zette zich in marsch; twee der edelheeren haalden snel uit een der donkere hoeken van den stal hunne magere scharminkels van rossen te voorschijn, en de geraasmakende groep was reeds een eindweegs van de schaapskooi verwijderd, toen de twee half kreupele en half lamme paarden haar moeilijk achterna draafden; want de sneeuw vormde soms klompen aan de hoeven, die slechts na eenigen tijd weggesnikt werden, als sneeuwballen uit handen van dorpersjongens.

Villa Pladelle bevatte buit, daarin begrepen paarden, en die *fiere* ridders hoopten wel een beter ros meester te worden. Ragna ging vooruit; zinden anderen op buit, zij zinde op wraak.

De baanstroopers waren erg praatziek; men hoorde op verren afstand reeds het twisten, lachen, schertsen, zingen, tieren en vloeken. Een der ridders ging te voet, doch allen hadden hunne gouden kettingen en gouden ringen

weggestopt. Geen wonder, wat men nu ondernam was geen uitschudding op den openbaren weg, 't geen als ridderlijk werd beschouwd; het was eene inbraak, eene overweldiging, die met de galg en nog erger zou gestraft worden; doch aan straf dachten de plichtigen niet.

Niet lang had de bende een breed spoor van versche voetstappen en hoef-indrukken over de heide, in de sneeuw geteekend, toen men in de verte het donkere gebouw, waar eens koningen huisvestten, uit het doodsch witte landschap zag oprijzen. Geene beweging deed zich op, zoo min onder de ingangpoort als op de muren, en de bende stormde ongehinderd binnen om te helpen plunderen - want zij die binnen waren hadden de hand reeds op de voorraadschuren gelegd, in de vrees dat zij het grootste deel niet zouden gekaapt hebben, wanneer de vrienden van de heide aankwamen.

In een oogwenk was de *villa* overrompeld; Ulf de deken, verzette zich wel een oogenblik huichelend tegen de overweldiging; doch het verraad was volledig. Hij had zelf reeds zooveel gestolen, dat alleen de verwoesting van de *villa*, zijne schelmstukken kon bedekken. De wevers, smeders, schoeismakers, de vrouwen die het vee verzorgden of aan eenig ander handwerk gebezigd werden, stormden het eerst uit het *curtis*, de anderen uit de stallen en vielen in de voorraadkamers, in zolder en kelder in het *herebergum* en in de vertrekken des konings.

Men roofde brood, graan, wol, olie, vruchten, was, lamsvellen; men voerde heimelijk het vee weg; men zwelgde wijn en bier, en toen de dronkenschap, die reeds in de schaapskooi tot op eene aanzienlijke hoogte geklommen was, bij de meesten het toppunt bereikte, werd de plundering eene verwoesting in den vollen zin des woords. De twist brak herhaalde malen los. De knotsen en messen werden opgeheven, en meer dan een waggelde in gangen en zalen rond, wien de strepen geronnen bloed

over het gezwollen aangezicht liepen; wien een oor deels van het hoofd ging, of wiens oog bloedig blauw was geslagen.

De baldadigen wierpen de meubels om, indien zij ze niet wegvoerden. Men scheurde al wat scheurbaar, men brak al wat breekbaar was. Terwijl men hier om dezen of genen buit vocht, sprong, huilde en danste men in de halle of ridderzaal, en over het lijk heen van den pelsendief, die met eene breede wonde aan het hoofd in eenen plas zwart geronnen bloed op den yloer lag. Hij had nog altijd eenen drinkhoorn in de hand; gestolen halssieraden piepten verraderlijk uit zijne zakken, en hij klemde eene gebroken lamp in den arm.

Wie heeft den bevervanger dood geslagen? Niemand vraagt dit, niemand zou ook op die vraag kunnen antwoorden.

Het volk was nu meester; wat het immer gedwongen was geweest te eerbiedigen, trapte het baldadig onder de voeten; het wilde, nu het wist dat zijne meesters verre weg en zelf schier machteloos waren, vollen teugel aan zijne driften geven, en brassen in de weelde, die men het altijd ontzegd had.

Wat in Villa Pladelle opgestapeld werd, was zijn zweet. Vooral de lijfeigene had een goed deel van dien rijkdom, schier zonder vergelding, aan zijnen heer moeten afstaan. Ten hoogste had hij voor een jaar werkens een oud hemd, een versleten kleed en een paar schellingen ontvangen, terwijl de grondbezitter aan den heer het derde gewente⁽¹⁾ van zijnen oogst, den derden boom, den derden vogel van de jacht brengen moest.

Toen men al het hefbare vernield of geroofd had, om het den volgenden dag in veiligheid te voeren, bracht men twee schapen op de binnenplaats, stak ze de keel af, en zij

(1) David.

werden boven een groot vuur in het kookhuis aan het spit gestoken.

Anderen stormden middelerwijl naar de kleine kapel, die binnen de omheining, doch op eenigen afstand van de hoofdgebouwen, stond. Ragna hitste de bende aan. Zij zelf deed het slot der deur springen, doch toen deze openvloog, deinsde de groep eensklaps terug, en in plaats van ook hier de verwoesting te beginnen, zakten de verwoesters op de knieën en anderen slopen weg, terwijl Ragna hun het woord 'lafaards' toewierp.

In de kapel, altijd door haren bouwtrant zelve in het schemerdonker gehuld, waren kaarsen en lampen ontstoken, en op den dorpel stond de kapelaan in misgewaad, en met de H. Hostie opgeheven in de hand. Dat gezicht onthutste de plunders; zij waren in den grond christen en herkenden de tegenwoordigheid Gods, die hun als toeriep: 'Tot hiertoe en niet verder.'

Die kapel was hun daarenboven in het lijden immer eene zoete troost geweest; zij waren er komen bidden en hadden er geleerd dat de groote Meester ook een arme wroeter, een arm miskende was, en die eindelijk door de machtigen der aarde aan het smartelijk kruishout geklonken werd. De geestelijkheid had het volk immer voorgestaan, de bisschoppen hadden het verdedigd en Rome had zijnen banvloek uitgeworpen tegen de grooten, die het volk durfden verdrukken. Dat wist het volk!

'Lafaards!' brulde Ragna; doch de bende, die straks zoo driftig was naar buit, weigerde nu te gehoorzamen.

'Dat is hier het huis des vredes!' zegde een der lijfeigenen, een kerel zoo hoog dat hij zich bukken moest, wanneer hij de kapeldeur had willen binnengaan. 'Wie dat aanraakt,' en hij wees op de kapel, 'vermorzel ik tusschen mijne knuisten!'

'Neen, hier moeten wij niet zijn,' riep een ander; 'hier woont de vriend van den armen lijfeigene!'

‘Welnu, indien gij niet vooruit durft, dan zal ik....’

Voordat Ragna den volzin geëindigd had, was zij reeds vooruit gedrongen en wilde de hand aan den priester slaan; doch de breede hand van den lijfeigene viel op den schouder der Norin en toen deze zich omwendde en zich als eene duivelin verweerde, werd zij door twintig handen vastgegrepen, en al vechtende en tierende naderde men den put, die op den doodenakker gelegen was, en wiens water voor den dienst der kapel gebezigd werd.

De Norin braakte vloek en laster uit; zij vocht als eene leeuwin en plantte meer dan eens hare nagels in het aangezicht harer tegenpartij. Het zien van bloed maakte de bende razend, en toen een der plundersaars riep: ‘Den put in!’ vond die kreet algemeenen weërklank.

‘Ja, we zullen dat vervloekt wijf eens voor goed doopen!’ schreeuwde men.

Ragna lag over de kuip van den put, of liever zij hing, met het hoofd naar omlaag, boven den afgrond, dien zij met vreeselijk wijd opengespalkte oogen beneden zich verraderlijk glinsteren zag, en waarin haar eigen pekwarte schaduw haar scheen te willen grijpen. Bij elken steen, die door de beweging in den put viel, steeg er een holle klank op, als viel die steen op eene klok en door de rimpels, welke hij deed ontstaan, scheen de donkere schaduw beneden in het water jubelend te dansen.

De Norin sloeg hare armen rechts en links, doch zij kon zich aan niets vastklampen. De houten heining rond de put kraakte; een ijzelijke kreet van schrik en wanhoop weêrgalmde in de diepte. Dit alles had slechts een oogenblik geduurd, doch voor Ragna was dat oogenblik eene eeuwigheid. De val der Norin werd nog enkel tegengehouden doordat hare kleêren tusschen het hout geklemd waren. De lijfeigene greep een mes en sneed de stof door, zoodat de val onvermijdelijk werd. Eensklaps daagde nu een redder op: de priester, dien zij, Ragna, een oogenblik

te voren beleedigd had en te lijf wilde, vroeg genade in den naam van denzelfden God, dien zij een paar minuten vroeger lasterde.

De geestelijke had invloed op het volk; en de reusachtige lijfeigene, die het eerst de Norin ter dood veroordeelde, was nu ook de eerste gereed om gehoor te geven aan de stem van verzoening en den priester te helpen, ten einde de ongelukkige uit den verschrikkelijken toestand te verlossen.

De Norin had geen woord van dank voor den kapelaan, die haar had gered; zij vluchtte als een hond, die men uit het water had gehaald, de deur der kapel in, en grijsde, van daar, hare beulen toe.

‘Laat mij binnen,’ zegde zij tot den priester; deze voldeed aan die vraag en Ragna zocht juist in datgene, wat zij immer haatte, bescherming.

Wel werd zij, reeds op zekeren leeftijd gekomen, gedoopt; doch zij had nooit de Noordsche overleveringen, haar in hare jeugd ingeprent, kunnen vergeten; zij was in hare ziel Odin toegedaan en vrij mocht de kapelaan de heidensche gebruiken als duivelsch veroordeelen, zij bleef vele dezer in eere houden en onder het heidenvolk verspreiden.

Nu zat ze in een hoek der kapel verscholen en zag verwonderd rond. Wat dacht zij? Niemand wist het, doch zij stak hare hand naar geen enkel voorwerp uit, eene drift die zij anders moeilijk bedwingen kon.

Buiten had allengs het gedruisch opgehouden en toen alles rustig was, kwam Ragna uit haren schuilhoek. De plundersaars waren veelal verdwenen: hier en daar, in kookhuis en halle, lagen er eenigen dronken of slapend. De houtspaanders, die men aan de muren had vastgemaakt, waren schier allen verbrand. Nog eenige oogenblikken, en Villa Pladelle zou in de duisternis gedompeld zijn.

Nu gaven de fakkels nog juist licht genoeg om te laten

zien, dat de verwoesting volledig was. Ragna had zich op de vorstelijke verblijfplaats gewroken!

VII.

De Boetelingen.

De lente was gekomen. Het bosch had den zwaren sneeuwpeels afgeschud en werd nu met een licht ritselend bladerkleed omhangen. De heide, altijd bruin als de pij van den kluizenaar, kreeg lichte en frissche puntjes. Een nieuw leven deed zich van alle kanten op, doch Villa Pladelle, weleer zoo levendig en tevens zoo geducht, steeg nog niet uit de puinen op.⁽¹⁾

Na de plundering waren de boosdoeners rechts en links verdwenen, wel denkende dat Radhulf zou terugkeeren of de hertog, 's konings stadhouder in deze landen, geduchte wraak zou komen nemen; doch toen niemand kwam opdagen keerden allen schoorvoetend, weldra stout, weer. Alleen Ragna was gebleven, al de baljuws en schouten des rijks tartende.

Alleen de grauw bemoste kapel stond nog ongeschonden, en dwars door de puinen heen, ging het volk Zondags ter kerke, niet zelden streng berispt over de verwoesting en de

(1) Nochtans werd het kasteel herbouwd, want het bestond nog in de 14de eeuw, toen het door den Vorst van den lande in pand werd gegeven aan het godshuis van Postel.

plundering, waaraan velen zich hadden plichtig gemaakt. Alleen Ragna kwam er niet; zij huisde nu in de koninklijke vertrekken en loerde soms naar het armoedig gebouw, gelijk een panter uit zijne hinderlaag naar zijne prooi.

't Was een Zaterdagavond. De zonnegloed dook in het Westen achter de bosschen weg en scheen tusschen de stammen der boomen een overgrooten en hellen brand te hebben ontstoken. Uit dien hevigen gloed losten zich twee donkere figuren op, die langzaam de hutten naderden, welke in den omtrek van de koninklijke hoeve⁽¹⁾ waren opgeslagen.

't Waren twee wonderlijke, fantastische, ja, schrik aanjagende figuren. De man, die ter rechterzij ging, was iemand nog in den bloei der jaren, doch door de verwaarloozing, die men in hem opmerkte, scheen hij veel ouder. De haren en de vuile baard waren grauw, het gelaat was gebronsd, gerimpeld en die rimpels vormde zwarte lijnen op het aangezicht; de gestalte was hoog en alsof hij vroeger gewoon was geweest het hoofd recht te dragen, stak hij het ook nu nog met eene zekere fierheid op.

De andere was mager, bleek, met een blonden baard en weinig blond haar; zijn uitgemergeld gelaat, zijne graatmagere handen, zijne waggelende beenen waren afgetobt, afgebeeld door ellende en vermoeienis. De handen waren saamgevouwen, en de zoete blik was hemelwaarts geheven.

Die twee personen waren schier niet gekleed, ten minste de armen en de beenen waren grootendeels naakt; het overige van 't lichaam was bij dezen door eenige bijeengenaaide schapenvachten, bij genen door eene oude, dikke, doch erg versleten pij, bedekt. Zij gingen naast elkander;

(1) Dus, waar tegenwoordig het aan de gemeente Bladel onderhoorige dorp Nedersel gelegen is.

de jongste bad voor, de andere bad na. Achter hen rammelde er iets - eene ketting; toen zij hunne armen bewogen, rammelde er ook daar iets dergelijks. Inderdaad, die twee ongelukkigen waren met ijzeren schakels, aan handen en voeten, aan elkander geklonken.

Als de rammelende ketting in steenen of struweelen vasthaakte, moest een hunner die belemmering wegnemen, alvorens te kunnen voortgaan, doch altijd rammelde de ketting, als moest zij eeuwig aan die twee ongelukkigen hunne veroordeeling herinneren - want beiden waren veroordeelden.

Toen zij op de vlakte kwamen en de hutten naderden, ontstond er plotseling eenige beweging. Een kleine herder, die de boetelingen reeds aan gene zijde van het bosch bemerkt had, kwam over de heide gerend en toette op zijnen koeihoorn, die met eene kempen koord over zijnen schouder hing. Het getoet, dat anders beduidde dat hij het vee naar de stallen terugdreef, moest nu beteekenen dat er iets zonderlings plaats greep.

Op den akker hield de wroeter stil; de deuren der hutten werden geopend en de vrouwen der lijfeigenen zagen verwonderd naar buiten; de knapen stormden bij, doch de maagdekens verborgen zich beducht achter moeders rokken en loerden met groote oogen in de richting, die de twee boetelingen volgden.

‘Boetelingen, boetelingen!’ riepen de jongens en hunne borstjes hijgden, hunne oogen fonkelden en hunne wangen waren gloeiend als hadden zij een deel van den gloed meêgebracht, die ginds tusschen de boomen scheen te hangen.

‘Boetelingen, boetelingen!’

Aller harten klopten angstig; men durfde de ongelukkigen niet te nabij komen, want men wist immers niet welke grove misdaad zij op het geweten hadden; doch iedereen bad een ‘Onze Vader’ voor hen. Waar kwamen zij

vandaan? Niemand wist het. Waar gingen zij heen? Dat was een raadsel. Veroordeeld en aaneengeklonken, zijn zij ongetwijfeld van kapel tot kapel, van heiligengraf tot heiligengraf gegaan, altijd openlijk boete doende voor het gepleegde kwaad.

De twee boetelingen gingen al biddende voort, en recht op het bouwvallige Villa Pladelle aan. De nieuwsgierigen bleven op eenen afstand en volgden schoorvoetend. Aan den verbrokkelden muur, en waar vroeger de brug was, stond Ragna nieuwsgierig, het vreemde tooneel bespiedende; doch toen de twee aaneengeklonkenen tot op eenige stappen van haar gekomen waren, rimpelde een duivelsche lach plotseling haar mager wezen, en fonkelde er iets genoeglijks in haar donker oog.

‘Dag, Hagene!’ zegde zij op helschen toon, en de grauw-zwarte man stond stil; hij was blijkbaar diep geschokt over die ontmoeting.

‘Ragna!’ mompelde Hagene, want hij was het, hij, die eens schier hooger zat op den troon dan de koning zelve; die door alle grooten werd benijd om zijne onmeetlijke macht en zijn onafzienbaren invloed, gansch het Lotharingsche rijk door; die leenmannen en onafhankelijke vorsten benoemde en, zooals zijne booze voedstermoeder beweerde, - en misschien wel terecht, - zelf eens op eenen koningstroon loerde!

De gewezen gunsteling des konings voelde, bij het zien van dat helsche wijf, zijne gramschap opwellen; zijn oog fonkelde weer en zijne lippen trilden, doch de blonde lotgenoot hief moeilijk de magere hand, met de ketting beladen, op en legde ze bedarend op den arm van Hagene: hij zag dezen tevens smeekend aan en fluisterde hem toe:

‘In den naam van den zoeten Jezus, broeder...’

Hagene zegde geen woord, de gramschap bedaarde en het vuur in zijn oog was uitgeblazen; hij scheen plotseling

vast besloten, de sarrende woorden der Norin met verdueligheid te dragen.

‘Ha, ha, 't is lief van u, Hagene, dat gij uwe voedstermoeder nog eens komt zien!’ zegde Ragna weer, terwijl zij haar lang lijf tegen den brokkeligen muur liet leunen. ‘Gij komt haar zeker eindelijk vergiffenis vragen voor al het onrecht dat gij haar aandeedt?’

Hagene zweeg.

‘Of hebt gij boete willen doen op de zwart geblakerde puinen van *Grimma herna* en onder den berkeboom willen knielen, waaraan gij uwen zoogbroeder Hark deedt ophangen?’

‘Indien ik u en uwen zoon onrecht deed, Ragna, dan moge God mij dit vergeven.’

‘God? Maar ik dan?’

‘Ik weet dat gij nooit vergeeft,’ mompelde de boeteling.

‘Dan zijt gij niet dààrom herwaarts gekomen?’

‘Neen, ik zal die schuld, indien er schuld bestaat, Hierboven afrekenen.’

Een nijdige lach kwam over de lippen der Norin.

‘Dan kwaamt gij misschien enkel de koninklijke *villa* eens zien, waar gij nu straks drie jaar geleden, naast uwen gekken koning op den troon zat. Welnu, ziet uwe *villa*! Voorwaar, zij heeft geen koninklijk uiterlijk meer. De billijke wraak van den lijfeigene is over haar heengegaan en heeft haar veroordeeld.’

‘Ik zie dat gij, Ragna, ook hier geweest zijt.’

‘Ja, zooals ik in het kasteel van *Theodorici*, zooals ik te Peronne was!’

‘Uw adem heeft niet alleen het koninklijke purper, maar de koninklijke muren gezengd; uw haat heeft er toe bijgedragen om tronen te doen vallen, koningen te verraden, onschuldigen te verbannen. Bloed en puinen teekenen overal uwen weg aan. Ja, ik erken de macht van den haat, van den laster. Gij hebt oorlog gevoerd tegen God

hierboven, tegen de koningen en grooten hier beneden, en het arme volk was een speelbal in uwe handen.'

De Norin zag den spreker met vurigen blik aan: zij was tevreden, want de weleer stoute Hagene herkende hare macht en haren invloed, zelfs meer dan deze wezenlijk waard waren.

'En gij spreekt niet van u, Hagene?' zegde Ragna.

'Van mij? Waarom van den worm gesproken als gij den arend uit de hooge lucht hebt neergehaald om hem te verscheuren?'

'Gij ook wildet eens koning zijn, Hagene?' en het wijf liet op die woorden een nijdigen lach volgen; doch nu zweeg Hagene en sloeg de oogen neer; hij luisterde blijkbaar naar de woorden, die de blonde boeteling hem toefluisterde.

'Gij wildet de gouden kroon van Lotharingen op uwe glimmend zwarte haren drukken en nu, nu zijt gij gekroond met distels en strooipijlen, die nog van uw nachtleger door uwe grijzende haren steken....'

Geen woord kwam over Hagene's lippen.

'De gouden ketting, die u, nu voor drie jaren, op de borst blonk, is veranderd in eene ruwe ijzeren, en zij is u aan de polsen en den enkel gezakt.... Uw grafelijk blazoen is zelfs gebroken, en de man die kort geleden op zijn fleren hengst door de scharen reed, en deze voor hem deed bukken als de Noordelijke rukwind het riet, kruipt nu als eene pad doorwond, verarmd, ellendig, vertrapt en gevloekt langs de ongebaande wegen.'

'Ja, een booze tong kan veel, zeer veel, Ragna.'

'Broeder, broeder!....' smeekte de blonde boeteling vermanend.

'Gij hebt gelijk, broeder! God vergeve mij dat verwijt.'

'Dat komt er van, Hagene,' ging Ragna altijd nijdig voort; 'als men zich te hoog verheft. Uw meester, de Heiland, of wie was het ook, heelt het immers gezegd -

ja, ik ken uw geleerd latijn niet - maar 't is iets van hem die zijn kop te hoog opsteekt en die zal neergeslagen worden, en gij hebt uwen kop zóó hoog opgestoken, dat gij de aandacht meendet op te wekken van eene koninklijke dochter, die gij laffelijk hebt willen rooven.'

'Dat staat in het vonnis, vrouw,' zegde nu de blonde boeteling met zoete stem; 'maar gij weet wel, was Hagene misschien plichtig aan ander kwaad, want wie is er zonder zonden? dan toch was hij niet plichtig aan majesteitsschennis.'

'Ha, monnik Arnulf, gij hebt de tong nog niet verloren, ik hoor het!' siste boosaardig de Norin. 'Ik herken u wel, heilige schurk! Gij hebt de heilige vaten en kostbare reliquieën der abdij van St Quintijn gestolen, om de heerschzuchtige denkbeelden van uwen medeplichtige tot waarheid te kunnen maken.'

Een zoete, wij zouden schier zeggen een hemelsche glimlach zweefde over de lippen van den blonde; zacht schudde hij het hoofd.

'Gij loochent, maar het staat in 't vonnis....'

'Ja, dat staat er in....' mompelde hij, doch altijd met denzelfden glimlach.

'Als gij Hagene op den troon van Lotharingen zoudt hebben geplaatst, zou hij u tot bisschop en kanselier hebben doen benoemen - en nu voort, voort! schuimers, roovers van gewijde vaten, schenders van heiligdom, bloedhonden, plichtig aan verraad, majesteitsschennis en maagdenroof, veroordeeld door de wet, gevloekt door den Paus van Rome! Voort, voort!'

Al die beschuldigingen werden op luiden toon uitgesproken en door de omstanders gehoord. Geen enkel woord van hetgeen de twee boetelingen hadden gezegd, werd door de aanwezigen verstaan. Ragna's woorden hadden, vooral sedert zij zich stoutweg in een deel van de koninklijke puinen genesteld had, invloed. Grondbezitter

en lijfeigene, oud en jong, bukten zich reeds om steenen op te rapen en de rampzaligen met geweld te verdrijven.

Dat zou inderdaad een nieuwe zegepraal voor de Norin geweest zijn; doch gelukkig aarzelden de kortzichtigen nog een oogenblik en middelerwijl verscheen op de puinen dezelfde priester, die Ragna eenige maanden geleden van den dood redde; de slotkapelaan stond daar met de armen uitgestrekt, als wilde hij een beschermend gewelf over de boetelingen maken:

‘Wee, wee over u!’ riep hij de aanranders toe; ‘wee, wee over u! Want er staat geschreven: ‘Gij zult niet doodslaan!’ en ook: ‘Zoo dan die meent zonder zonde te zijn, hij werpe den eersten steen op hen.’

De steenen zakten uit de handen, en op Ragna's wezen teekende zich weer haat en spijt af.

‘Paap,’ brulde zij, ‘gij durft menschen beschermen, die met den vloek van vorst en Paus beladen zijn!’

‘Met den vloek van den rechter is mogelijk, met den vloek van den H. Vader, neen! Overigens boven allen staat God, die ons leert in den ongelukkige eenen broeder te zien. Ik vraag niet waaraan gij schuldig zijt,’ sprak hij voort, zich tot de boetelingen richtende, ‘ik zie in u ongelukkigen, die ik moet beschermen, broeders in Christus, die ik moet liefhebben. Komt en vreest niet, ik zal uwen dorst laven, uwen honger stillen, uw mat hoofd voor dezen nacht rust geven. Komt, wij zullen samen bidden, samen lijden, samen weenen!’

De priester ondersteunde den monnik Arnulf. De reusachtige lijfeigene, met zijn goed en edelmoedig hart, drong vooruit en wilde dat Hagene op zijnen arm steunen zou, doch deze dankte. Eene vrouw schoot toe en nam de slepende ketting van den grond op, om ten minste een oogenblik de vracht, dien de ongelukkigen te trekken hadden, weg te nemen; een kind kwam de bleeke hand van den blonden martelaar kussen, en vele mannen wend-

den het hoofd om; want zij voelden hun oog vochtig worden.

Ragna kende te wel het volk, om niet overtuigd te zijn dat het geraadzaam was zich voor het oogenblik te verwijderen. Zij wist dat het volksgemoed aan eene snel afwisselende beweging onderworpen is, en de steen, die zoo even nog voor hare vijanden bestemd was, lichtelijk op haar zou kunnen geworpen worden. Toen de lijfeigene haar zocht, was zij verdwenen en zij ging gewis, in deze of gene krocht, op nieuwe wraak zinnen.

VIII.

De Bedevaart.

Den volgenden dag was het Zondag; 't was zelfs een Zondag met vroolijk klokgelui, want al had men nog geen hoogen toren gelijk die welke later over al de bosschen der Kempen heen staarde, toch hing het klokske reeds onder een klein houten afdak naast de kerk.⁽¹⁾ Het was dus een Zondagmorgend met klokkenlied, helderen zonneshijn, bloeiende kwee en hageroos, tjilpende musschen, zwalpende en drijvende zwaluwen, rustig nietsdoen, ongehavende kleeren en gebed.

Dat alles zag men op den Zondagmorgen in de groep

(1) Schayes.

hutten en woningen, van vrijen en edelingen, die de eigenlijke kom van het tegenwoordige dorp Bladel uitmaakten, en waar wij vroeger de dagvaart van Karel den Eenvoudige bijwoonden.

Was er den vorigen avond opschudding aan de *villa* geweest, nu had er iets dergelijks plaats in de gemelde groep stulpen en hoeven. 't Was nog slechts zes uren in den morgen, en reeds had men bericht ontvangen, dat er van de zijde van Haperdum, een half uur Oostwaarts van Pladelle gelegen, een aantal voorname reizigers in aantocht was. Deze hadden in de hoeve van een daar wonend edeling den nacht overgebracht en kwamen nu te Pladelle ter Misse.

De kinderen, die in den omtrek aan den weg op Haperdum dwaalden, hadden weldra tusschen het eerste en ijle loof der boomen de ruiters, de voetgangers en den reiswagen, door muildieren getrokken, ontdekt.

Op hunne bloote voetjes rennende, liepen de jongens naar huis, om het groote nieuws te gaan meêdeelen. Zou er weer eene dagvaart gehouden worden? Of neen, zou het gerecht eindelijk opdagen, om de vernielers en plunderaars der *villa* te straffen? Ja, dat zou het zijn, en meer dan één bewoner, die aan de verwoesting medeplichtig was en tot nu dacht dat hij ongestraft in bezit van de gestolen voorwerpen zou kunnen blijven, trok achterdochtig het bosch in.

Anderen, die minder of niets te vreezen hadden, doch dit laatste getal was gering, loerden om boomstam of deurstijl den weg op, dien de vreemdelingen volgden. Men zag deze weldra aankomen en zich naar de landhoeve richten, waar tijdens de dagvaart graaf Dirk een onderkomen gevonden had, omdat er op de koninklijke *villa* geene plaats meer te vinden was.

Bij den eersten oogslag hadden vrijen en lijfeigenen bemerkte, dat de pas aangekomenen geene rechters en

beulen waren, want uit den zwaren wagen, die met eene leëren kap bedekt en met zes muildieren bespannen was, trad eene nog jonge in het zwart gekleede vrouw, vergezeld van twee volgsters. De ridders en knapen, op fiere rossen rijdend, omringden een frisschen, blondgelokten jongeling, wiens kleeding en wapens een hoogen stand aanduidden, terwijl knechten en speerdraggers niet minder toonden, dat zij in dienst waren van een groot heer.

De jonge blonde ridder was graaf Dirk II, en de jonge en schoone vrouw, die uit den wagen stapte, gravin Gisela, weduwe van Dirk I. Deze laatste had niet lang zijne schitterende verheffing tot graaf van Holland in 922 overleefd.

Drie jaren waren nu sedert die heuchelijke dagvaart verlopen; Gisela, de schoone, jonge weduwe herinnerde zich al het gebeurde te Villa Pladelle immer levendig, en had zij veel sedert dat hoopvolle jaartal verloren, toch was zij nog altijd dankbaar voor al het goede dat haar toen werd toegedacht.

Toen zij, drie jaren geleden, aan den voet van het kleine altaar knielde en het beeld der Moedermaagd het halssieraad opdroeg, beloofde zij: ‘Hier, op deze plaats, zal ik terugkeeren’ en die belofte wilde zij als eene vrome ziel volbrengen. Haar zoon, de jonge Dirk, weerstreefde de wenschen zijner moeder niet, en hoe moeilijk de reis dan ook wezen mocht, werd zij onder goed geleide, en met niet minder goed proviand, van uit de Egmonder abdij, ondernomen.

Den avond te voren waren de bedevaartgangers te Haperdum aangekomen, en voor dag en dauw opgebroken om vroegtijdig in de kleine kerk aanwezig te zijn. De landedelman, die vroeger eene zoo gulle gastvrijheid aan den graaf verleend had, bood deze ook andermaal der weduwe en den zoon aan; doch alvorens iets te nuttigen, wilde men ter kerke, en nadat de knapen een aantal was-

kaarsen uit den wagen hadden gehaald, werden deze ontstoken, en knapen, ridders, jonge vrouwen, weduwe en graaf gingen in eene lange rij, biddend en met de kaars in de hand, naar het nederige kerkske.

De gravin trad naast den jongen Dirk en vóór beiden droegen twee knapen, deze een schoonen blauwen mantel met zilveren sterren, gene eene kostbare kroon op een rood kussen, twee geschenken, waarmeê de gravin van Holland het beeld der Moeder Gods wilde vereeren.

Het volk ging op afstand meê, doch waagde het niet den kleinen tempel binnen te dringen. Men liet den stoet ongehinderd intreden, en moeder en zoon knielden in het midden der kerk op den armoedigen steenen vloer en groetten met het bekende zoete gebed de Moedermaagd, die nog altijd het haar vereerde halssnoer droeg.

Op den weg, die naar het kerkske leidde, bevond zich Ragna, die, zoodra zij den graaf herkende, zich zooveel mogelijk schuil hield, omdat zij vreesde eindelijk voor den kinderroof, tijdens de dagvaart gepleegd, aan den rechter overgeleverd te worden.

Het volk dat haar vreesde, ja, zelfs haatte, had, gelukkig voor haar, te veel te zien om aan de Norin te denken; doch later als de eerste nieuwsgierigheid zou voldaan zijn en men zijne verkleefdheid aan de hooge personages zou willen bewijzen, mocht zij er op rekenen, aangeklaagd en overgeleverd te worden.

De kapelaan der *villa*, die de twee kapellen bediende was, op weg zijnde, verwittigd en had, gansch bedwelmd over dat onverwachte hooge bezoek, den stap verhaast, om voor de grafelijke bedevaartgangers de H. Mis op te dragen.

Weldra verscheen de vrome man, voorafgegaan door een jongskén dat als koorknaap diende, aan het altaar. De priester ving het *Introibo ad altare Dei* aan, en het jongskén stamelde met een fijn, kinderlijk stemmeken het latijn.

De aanwezigen in de kerk waren al te verstrooid om te bidden, maar toch waren zij eerbiedig ingetogen. Wat de gravin en haar zoon betrof, deze baden innig en bogen diep, toen in den zonnestraal, die schuins door het kleine venster op het altaar schoot, de gewijde Hostie en daarna den Kelk werd opgeheven. Die zonnestraal verspreidde een zachten en heerlijken glans om het Heilige der Heiligen; een zacht getingel verving de muziek der hemelsche harpen.

Na de nuttiging naderden de gravin en de graaf, en daarna de omgeving, den trap des altaars en ontvingen er, uit de handen van een arm en onbekend priester, de Teerspijze tot zielerust van hen, die vroeger op diezelfde plek meer dan eens geknield en gebeden hadden.

Toen de priester gezegd had *Ite, missa est*, bleef de gravin nog op den vloer geknield. Eindelijk richtte zij zich op, nam den mantel en de kroon en legde beiden aan den voet van het beeld der O.L.V. neer. Den priester gaf zij geschenken, der kerke eene somme gelds, en toen zij diep aangedaan het heiligdom verliet, reikte zij milde aalmoezen aan allen, die zich op haren weg bevonden en de hand tot haar uitstaken.

Diep ontroerd was Gisela toen zij in de schaduw der boomen en over het grastapijt trad, dat weer met witte bloemekens bestippeld was, gelijk drie jaren te voren. Hier had zij immers met haren 'manne Dirk' getreden! Dààr lag de *Tommele*, waar de dagvaart werd gehouden, waar de koning in vollen glans troonde, waar hij Dirk tot onafhankelijk vorst over Holland verhief - en die nu reeds onder den kouden steen in de Egmonder-abdij rust.

De edele weduwe wischte, bij dit aandenken, eenen traan uit de oogen en hare lippen murmelden 'Dat hij ruste in vrede'. Toch bleef dat denkbeeld haar bij, al herinnerde de jonge Dirk dan ook opgeruimd, dat daar, in de schaduw der breedgetakte boomen, de kramen waren

opgeslagen, dat ginder de kokelaars en nog verder de kluchtspelers stonden, en dat toen, even als nu, de zon vroolijk door het ritselende loof tintelde.

‘En hier,’ zegde nu de jonge graaf, ‘hadden wij 's morgens de eerste ontmoeting met dat booze wijf!’

De moeder ontstelde. Dat was een afschuwelijk spook tusschen al de beelden, zoete en droevige, welke zich in haren geest verdrongen.

‘Laat, lieve, laat die herinneringen varen!’ zegde de moeder zacht, den arm op dien haars zoons latende rusten.

Ofschoon dit onderwerp niet meer werd aangeraakt, volgden moeder en zoon den loop hunner gedachten. Deze zoowel als gene herinnerde zich aan hoeveel bloedig lijden men toen ten prooi was geweest. Dirk vooral kende nog den weg, dien de booze heks hem drong af te leggen; hij zag nog de heide, den somberen toren en hij hoorde nog Ragna's duivelsche bedreigingen.

De jongeling zelf was gelukkig die akelige herinneringen eindelijk te kunnen afschudden.

Het stevig maal, dat den grafelijken stoet door den edelman werd aangeboden, was allen welkom. Van dezen vernam de vrouwe nieuwe bijzonderheden over de verwoesting van Villa Pladelle; het lot van den armen koning kende zij reeds; zij luisterde in den aanvang met tegenzin naar de verdere geschiedenis van Ragna, die van tijd tot tijd in de landstreek verscheen, en gedurig nieuwe onheilen in de plooiën van haar kleed aanvoerde.

Nog eens wilde Gisela ter kerke gaan en dan den terugtocht aanvangen. In dezelfde orde, en nogmaals met de brandende kaarsen in de hand, keerden allen naar het kleine heiligdom terug, toen eensklaps een groot gedruisch onder de boomen opsteeg, en andermaal de kreet weerklonk:

‘Boetdoeners, boetdoeners!’

De twee ongelukkigen, den avond te voren door den

kapelaan der *villa* liefderijk opgenomen, hernamen weer hunnen tocht; zij gingen andermaal biddend naast elkander en sleepten hunne rinkelende ketting. Het volk wilde hen uit de tegenwoordigheid der adellijke bedevaartgangers verjagen.

‘Voort, voort!’ brulde men. ‘Het is hier uwe plaats niet. De genadige vrouwe mag zoo'n schandtooneel niet zien!’ en reeds greep men steenen op, doch de gravin schoot toe en den oudsten der twee boetedoeners bleek, strak en sidderend in de oogen sturende, riep zij in tranen losberstend uit:

‘Hagene, Hagene!’

‘Ja,’ antwoordde deze, diep getroffen, ‘Hagene, edele vrouwe!’

‘Hagene,’ riep de jonge graaf. ‘Moeder, dat is de vinger Gods, die u den weg herwaarts gewezen heeft!’

‘Hagene,’ zegde Gisela, ‘dank God dat Hij ons hier andermaal doet ontmoeten, en ook gij broeder, want ik breng u beiden de vergiffenis en de vrijheid!’

Vergiffenis, vrijheid! De twee woorden werkten als met tooverkracht op de twee boetedoeners. Beiden zakten voor de gravin op de knieën, en terwijl zij de handen smeekend en dankend ophieven, rammelde de ketting, en dat geluid klonk der edele vrouwe akelig in de ooren.

‘Ja, de vergiffenis,’ hervatte Gisela. ‘Ik heb koning Hendrik voor u beiden genade gevraagd, nadat ik de heilige overtuiging had bekomen dat noch Hagene, noch broeder Arnulf plichtig waren aan het hun opgelegde verraad en majesteitsschennis, al pleitte de schijn dan ook tegen hen. De genadige vorst zond mij den vrijbrief, en sedert eenigen tijd draag ik hem hier bij mij, God biddende dat als ik u niet persoonlijk mocht ontmoeten op een uwer droevige tochten, gij toch hier of daar mijne zendboden zien zoudt, om u de blijde tijding uwer verlossing te brengen!’

Hagene en de monnik weenden en kusten dankbaar de handen van Gisela. Al de omstanders waren diep bewogen en velen zelfs weenden.

‘Gij werd vreeselijk belasterd,’ hervatte Gisela; ‘gij hebt wreed geleden, vooral gij, Hagene, die kort geleden nog zoo hoog stond in de wereldsche gloriezon; doch nu houdt alle lijden op. Staat recht, gij beiden. Gij vooral, Arnulf, dien ik als een martelaar vereer!’

De weduwe van graaf Dirk woelde met hare rechterhand koortsachtig tusschen hare kleederen en haalde weldra een gevouwen perkament te voorschijn, waaraan het koninklijk zegel bevestigd was.

‘Ziedaar uwe vrijheid en uwe eerherstelling!’ zegde zij, en de boetedoeners grepen beiden het kostbare schrift aan en drukten er vereerend en dankbaar hunne lippen op, alsof zij de reliquie eener heilige vereerden. ‘Wie,’ ging de gravin voort, zich tot de omstanders richtende, ‘wie uwer is smid en kan die ijzeren banden doorvijlen?’

‘Genadige vrouw,’ antwoordde Arnulf, het is vandaag de dag des Heeren. Niet waar, Hagene, wij zullen wachten tot morgen?’

‘Ja, wij zullen wachten,’ antwoordde de gewezen gunsteling des konings. ‘Twee jaren hebben wij die kettingen gedragen; wij kunnen nog wel eenige uren geduld hebben. O, edele vrouw, wat heeft dat lijden van twee jaren mij veel geleerd, mij beter doen worden, mij het hart gelouterd! Mijn hoogmoed, mijne trotschheid is gebroken, mijnen droomen van macht en grootheid zijn verdwenen als de nevelen voor de opkomende zon; niets van alles wat op mijne lippen zweefde en in mijne oogen blikkerde, is gebleven dan de naam Gods, en dit dank ik het zalvende, het hemelsche woord van dien heiligen man, die aan mij werd vastgeklonken!’

‘Arnulf, God zegene u!’ fluisterde de gravin.

‘Gij kunt u niet verbeelden, welke folteringen dat

ellendig leven met zich voerde,' hervatte Hagene. 'Wij hebben niet zelden half naakt den kouden winternacht onder de open lucht doorgebracht, en als een van ons ziek werd en hij de ketting niet meer slepen kon, kwam soms het denkbeeld van sterven in ons op en vroegen wij elkander af, wat het lot van den overlevende zijn zou, als hij aan een lijk zou vastgeketend zijn, dat hij moest voortslepen tot er hulp opdaagde, of op hetwelk hij op zijne beurt sterven moest.'

'Zwijg, zwijg!' riep Gisela en wendde met afschuw het hoofd om.

'Vergeef mij, edele vrouw!' smeekte Hagene. 'Vergeef mij! waarom klaag ik, nu ik zou moeten jubelen!'

'Ik wil al het lijden, dat ge beiden onderstaan hebt, zalven, Hagene,' antwoordde de gravin, 'en mijn zoon, ik ben er zeker van, zal met mijne woorden instemmen. Als gij beiden van uwe banden zult ontdaan zijn, komt dan aan het hof van graaf Dirk, en hij zal u beiden in eer en rang herstellen.'

Hagene staarde de edele vrouwe met een stillen glimlach op het wezen aan, en schudde langzaam het hoofd.

'Neen,' zegde hij, 'neen! Ik dank u, edele gravin, voor uw grootmoedig aanbod, maar ik heb te veel van de wereld gezien om in deze nog terug te keeren. Ik volg Arnulf in de diepe afzondering des kloosters en wil daar, vergeten door allen, het overige mijner dagen slijten. De machtige gunsteling des konings, graaf Hagene, die zooveel benijders had, zal er dààr ten minste geene meer ontmoeten.'

Een soms onderbroken gedruisch steeg, op eenigen afstand, onder de boomen op: eene groep dorpers sleepte met geweld eene vrouw voort, en toen de knapen zich, op last der gravin, gingen vergewissen over 't geen er plaats had, berichtte men haar dat het volk, door de gebeurtenissen van den vorigen avond aan de Villa omtrent de

oorzaak van het lijden der boetedoeners onderricht, Ragna had achterhaald, en nu eischte dat recht over haar zou gedaan worden.

Men sleepte de booze vrouw tot voor de gravin, en de dorpers, die zoo lang voor de helsche Norin gesidderd hadden, juichten nu omdat zij eindelijk machteloos voor hen stond.

Bleek, met strak gelaat, met zwarte, fonkelende oogen, staarde Ragna de edelvrouw aan; zij wachtte haar lot, dat kon niet anders, volgens hare berekening. Die rijke vrouw zou zich wreken, zooals zij deed, zooals zij reeds gedaan had.

‘Ragna,’ zegde Gisela zoet, ‘gij denkt dat ik over u de straffende hand zal inroepen? Gij bedriegt u. Ik ben christinne en als zoodanige vergeef ik u en neem u onder mijne bescherming. Koning Hendrik zal het gerecht hier, in deze gewesten, krachtdadig herstellen, doch ik heb verkregen dat allen die plichtig zijn aan de verwoesting der *villa* genadig zouden worden behandeld, en vooral u, heb ik zijner genade aanbevolen, vooral u!.... De zendboden des konings zullen weldra deze gewesten bezoeken. Beroep u op de plechtige beloften, die de koning aan mij deed. Die genade echter is op eene voorwaarde verleend: dat gij u rechtzinnig tot het christendom bekeeren zoudt. Ragna, uw heidendom leert u de wraak; doch zeg mij, heeft zij wel voldoening aan uw hart gegeven? Immers neen. Op dit oogenblik is niemand de gestrafte dan gij alleen. Ik ook, arme vrouw, had wraak te nemen: ik heb integendeel vergiffenis geschonken en nooit heb ik een gelukkiger dag beleefd dan deze, nu ik mijnen schuldenaren het woord “vergiffenis” heb mogen laten hooren!’

De Norin sprak geen woord; zij zakte op de knieën en bedekte de oogen met de twee handen. Zou de havik eensklaps duif, de wolf lam, de duivel engel geworden zijn?

‘Ik wil bidden!’ mompelde zij en hare tanden klapperden.

‘Zijt gij christene?’ hervatte de gravin.

‘Ik ben gedoopt,’ morde Ragna.

‘Welnu, kom met mij en God geve u genade!’

De boetelingen gingen meê ter kerke en een der edelknapen nam den ketting op, om den gang minder moeilijk te doen zijn. Ragna kroop eer dan zij ging, den biddenden stoet achterna. In de arme dorpskerk prijkte nu het beeld der Moeder Gods met de blinkende kroon en den blauwen mantel, en werden de waskaarsen, toen op de dorpen nog eene kostbaarheid, aan de Maagd geofferd.

Een uur later ving de grafelijke stoet de terugreize aan. Rijk waren de geschenken en aalmoezen, die der grafelijke hand nog ontvielen. Den volgenden dag zouden de kettingen van Arnulf's en Hagene's handen vallen, en zij zouden deze ter aandenken meê naar het klooster voeren, waar zij hun leven hoopten te eindigen. Ook Hagene verzoende zich, alvorens heen te gaan, met zijne voedstermoeder.

De haat, de wraak waren in Ragna's hart gebluscht, doch nu ook was hare levensvlam als uitgeblazen. 't Was of die ijselijke hartstocht haar recht gehouden, hare levenskrachten aangewakkerd had. Toen de wraak niet meer in haar brandde, zonk dat magere lange lichaam ineen gelijk een gebouw, waarvan de gebinten vermemeld en verrot zijn. Nog vóór de nieuwe rechters gekomen waren, viel zij op het ziekbed en stierf met het gebed eener christinne op de lippen.

1881.